

Milieueffectrapport

maart 2003

Sportstad Heerenveen

Hoofdrapport

DHV Milieu en Infrastructuur BV

Laan 1914, nr. 35

Postbus 1076

3800 BB Amersfoort

Telefoon (033) 468 27 00

Telefax (033) 468 28 01

DHV Milieu en Infrastructuur BV maakt deel uit van de DHV Groep en heeft vestigingen in Amersfoort, Arnhem, Brada, Den Haag, Groningen, Hengelo, Maastricht, Zaandam

MER Sportstad Heerenveen

Sportstad Heerenveen

Hoofdrapport

dossier T2516-62.001

datum 14 maart 2003

registratienummer ML-MR20020816

versie 3

© DHV Milieu en Infrastructuur BV

Niets uit dit bestek/drukwerk mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt d.m.v. drukwerk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van DHV Milieu en Infrastructuur BV, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitssysteem van DHV Milieu en Infrastructuur BV is gecertificeerd volgens NEN ISO 9001.

INHOUD**BLAD**

1	EEN MILIEUEFFECTRAPPORT VOOR SPORTSTAD HEERENVEEN	5
1.1	De procedure voor milieueffectrapportage	6
1.2	Spelregels voor inspraak	6
1.3	Leeswijzer	8
2	PROBLEEM- EN DOELSTELLING	9
2.1	Probleemstelling	9
2.2	Gezamenlijke doelstelling van het project	9
3	MARKTPOSITIE SPORTSTAD HEERENVEEN EN LOCATIEKEUZE	11
3.1	Het voetbalstadion	11
3.2	Sportcentrum: sporthallen, sportschoolfuncties, zwembad	12
3.3	De school	12
3.4	Supermarkten	13
3.5	Leisure en grootschalige detailhandel	13
3.6	Kantoren	17
3.7	Appartementen	19
3.8	Locatiekeuze	20
4	REFERENTIESITUATIE, VOORNEMEN EN MMA	21
4.1	Referentiesituatie	21
4.2	Voornemen	25
4.3	Meest Milieuvriendelijk Alternatief (MMA)	28
5	EFFECTEN VAN VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN	31
5.1	Toetsingscriteria	31
5.2	Toegepaste methodiek	31
5.3	Effectbeschrijving en –vergelijking van het voornemen en alternatieven	33
5.3.1	Thema Verkeer en Vervoer	33
5.3.2	Thema Woon- en Leefmilieu	36
5.3.3	Thema Natuurlijk milieu	39
5.3.4	Thema Duurzaam bouwen	41
5.4	Integrale vergelijking voornemen en alternatieven	44
5.5	Effecten gedurende de aanlegfase	45
5.6	Conclusie	45
6	COLOFON	49

1 EEN MILIEUEFFECTRAPPORT VOOR SPORTSTAD HEERENVEEN

Sportstad Heerenveen is de naam van het project rondom de uitbreiding van het bestaande Abe Lenstra voetbalstadion in Heerenveen. Het project bestaat uit de realisatie van onder andere sport-, onderwijs- en gezondheidsvoorzieningen, zoals de uitbreiding van het stadion, een zwembadcomplex, sporthallen, een mbo-school en een gezondheidsboulevard. Het initiatief voor deze kernfuncties ligt bij Sportclub Heerenveen (SC Heerenveen), gemeente Heerenveen, Regionaal Opleidingen Centrum (ROC) Friesland College en De Friesland Zorgverzekeraar gezamenlijk. In het gebied om het nieuwe stadion heen worden kantoren, appartementen, supermarkten, e.d. gebouwd.

Afbeelding 1: Overzicht van de ligging van het plangebied

1.1 De procedure voor milieueffectrapportage

Op grond van het Besluit op de milieueffectrapportage (m.e.r.) bestaat de plicht een milieueffectrapport op te stellen voor de aanleg van een nieuwe recreatieve of toeristische voorziening die 500.000 bezoekers of meer per jaar aantrekt. Sportstad Heerenveen krijgt recreatieve voorzieningen (ondermeer een zwembad en een sporthal), die gezamenlijk een verwacht jaarlijks bezoekersaantal van meer dan 600.000 zullen hebben. Er moet dus een milieueffectrapport (MER) worden opgesteld. Dit is gebaseerd op de volgende aannames:

Activiteit	Jaarlijks aantal bezoekers
Zwembad + sporthal	300.000
Onvoorzien binnen globale kader bestemmingsplan	100.000
Aanname nader in te vullen plandelen	200.000
Totaal	600.000 [85]

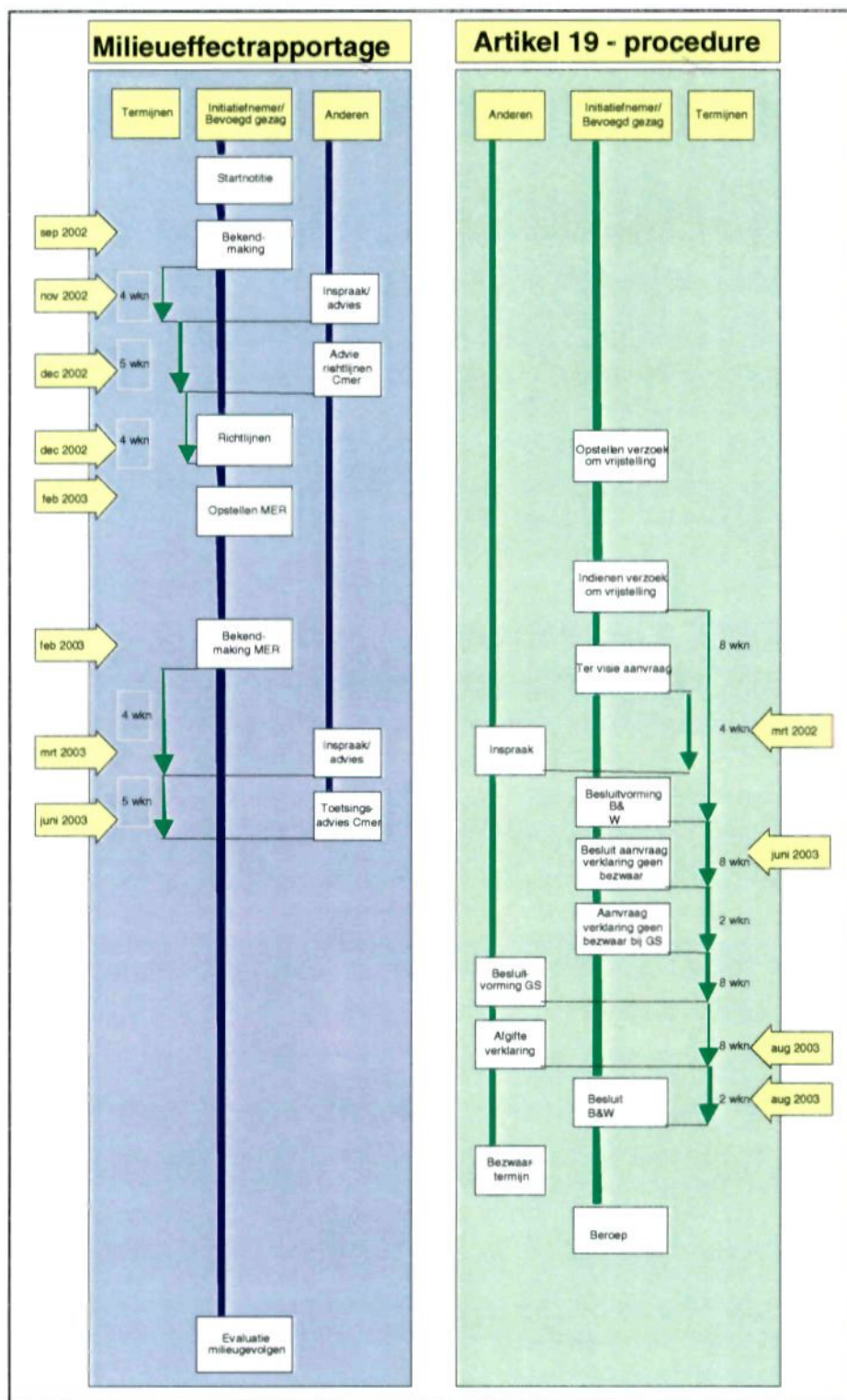
In het milieueffectrapport wordt het voorgenomen plan voor Sportstad Heerenveen beoordeeld op milieueffecten en vergeleken met de huidige situatie. Naast het voornemen wordt ook het meest milieuvriendelijk alternatief beschreven. De informatie over milieueffecten uit dit MER wordt gebruikt voor het vaststellen van het bestemmingsplan 'Sportstad Heerenveen' van de gemeente Heerenveen, dat het sportstadproject en de directe omgeving daarvan omvat. Tevens wordt het MER betrokken bij de verlening van planologische vrijstellingen die vooruitlopen op de vaststelling van het bestemmingsplan. De te volgen procedure staat weergegeven in Afbeelding 2 en in hoofdstuk 2 van Deel B.

Aan de basis van dit milieueffectrapport ligt de Startnotitie Sportstad Heerenveen, van september 2002. Hierin is het initiatief beschreven en is een aanzet gegeven waaraan in het MER aandacht zal worden geschonken. Op de Startnotitie was inspraak mogelijk. De onafhankelijke Commissie voor de Milieueffectrapportage heeft op basis van inspraakreacties en de Startnotitie in december adviesrichtlijnen opgesteld, waar het MER aan moet voldoen. Deze richtlijnen zijn vastgesteld door de gemeente Heerenveen op 28 januari 2003.

1.2 Spelregels voor inspraak

Er is inspraak mogelijk op het MER. In de regionale pers wordt het initiatief bekend gemaakt. Met uw inspraakreacties kunt u terecht bij de initiatiefnemer:

Gemeente Heerenveen
T.a.v. Burgemeester & Wethouders
Postbus 15000, 8440 GA Heerenveen
o.v.v. MER Sportstad Heerenveen

Afbeelding 2: Schema procedures MER en artikel 19 vrijstelling van bestemmingsplan

1.3 Leeswijzer

Hoofdrapport (deel A)

Dit MER (hoofdrapport) geeft in hoofdstuk 2 probleem- en doelstelling van dit project weer. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 marktpositie van de voorgenomen activiteiten in Sportstad alsmede een motivatie van de locatiekeuze gegeven. Huidige situatie en autonome ontwikkeling van het plan- en studiegebied tot 2015 inclusief een beschrijving van het voornemen en het MMA komen aan de orde in hoofdstuk 4. Hoofdstuk 5 beschrijft in het kort de effecten van het voornemen en de samenstelling van het Meest Milieuvriendelijke Alternatief (MMA) aan de hand van de beschrijving op thema's en aspecten in deel B.

Deel A

- H2 Probleem- en doelstelling
- H3 Marktpositie Sportstad en locatiekeuze
- H4 Referentiesituatie, voornemen en MMA
- H5 Effecten van voorgenomen activiteit en MMA

Onderbouwing hoofdrapport (deel B)

Deel B vormt de onderbouwing van het hoofdrapport. Hierin komen de werkwijze en organisatie van de studie aan de orde in hoofdstuk 1 en beleid en procedures in hoofdstuk 2. De beschrijving op thema's en aspecten komt uitgebreid aan de orde in de hoofdstukken 3 tot en met hoofdstuk 6. De kosten van het voornemen staan in een overzicht in hoofdstuk 7. Tevens is opgenomen een hoofdstuk over leemten in kennis, een aanzet voor een evaluatieprogramma, de literatuurlijst, een woordenlijst en een aantal bijlagen.

Deel B

- H1 Werkwijze en organisatie van de studie
 - H2 Beleid en procedures
 - H3 Verkeer en vervoer
 - H4 Woon- en leefmilieu
 - H5 Natuurlijk milieu
 - H6 Duurzaam bouwen
 - H7 Kosten van het voornemen
 - H8 Leemten in kennis
 - H9 Aanzet tot evaluatieprogramma
 - H10 Literatuurlijst
 - H11 Verklarende woordenlijst
- Bijlage 1 Parallel project ter verbetering verkeersafwikkeling
Bijlage 2 Berekeningswijze automobilititeit
Bijlage 3 Onderbouwing modelberekeningen
Bijlage 4 Geluidonderzoek (Servicebureau De Friesche Wouden)

2 PROBLEEM- EN DOELSTELLING

2.1 Probleemstelling

De noodzaak van de oorspronkelijke initiatiefnemers (SC Heerenveen, Friesland College, de gemeente Heerenveen en de Friesland Zorgverzekeraar) om te komen tot investeringen in hun sport-, onderwijsaccommodaties en dienstverlening heeft geleid tot een onderzoek naar de mogelijkheden om deze plannen bouwkundig en qua probleem- en doelstelling van de individuele initiatiefnemers te integreren.

De plannen voor dit gezamenlijk initiatief vloeien daarom voort uit de motieven die ieder van de initiatiefnemers heeft om het voornemen te realiseren.

Gemeente Heerenveen

Gemeente Heerenveen kampt met een aantal problemen waarvoor het project Sportstad Heerenveen oplossingen biedt.

Zo is in 1992 het Abe Lenstrastadion aangelegd als solitair complex. Het terrein er omheen wordt nu niet optimaal en intensief benut. Verder wil de gemeente graag een bijdrage leveren aan de werkgelegenheidsambities zoals die zijn neergezet in het Kompasprogramma. Ook ziet de gemeente dat de verspreide onderwijsvoorzieningen verbetering behoeven. Het huidige zwembad/sporthalcomplex is verouderd en komt in aanmerking voor renovatie of nieuwbouw.

SC Heerenveen

De voetbalclub kan niet voldoen aan de groeiende vraag naar kaarten in de vrije verkoop. Bovendien zijn er onvoldoende mogelijkheden om sponsors te faciliteren, waardoor er een wachtlijst is. Het is derhalve moeilijk nieuwe publieksgroepen te binden.

ROC Friesland College

Voor het Friesland College zijn de problemen de verspreide ligging van de onderwijsinstellingen en het versterken van de regionale marktpositie.

De Friesland Zorgverzekeraar

Voor De Friesland Zorgverzekeraar is door versnipperd aanbod van diensten niet mogelijk goede kwaliteit van zorg te leveren en laat de efficiëntie te wensen over.

2.2 Gezamenlijke doelstelling van het project

Koppeling van de plannen en marktmogelijkheden aan de inhoudelijke beleidsdoelen van de partijen heeft geleid tot de uitwerking van een samenwerkingsconcept waarin naast eigen beleidsdoelen van de verschillende initiatiefnemers en de voordelen van geïntegreerde bouw vooral ook de grote synergetische meerwaarde van de samenwerking tot uiting komt.

De gezamenlijke doelstelling van elk van de initiatiefnemers, te weten SC Heerenveen, Friesland College, gemeente Heerenveen en De Friesland Zorgverzekeraar kan als volgt worden verwoord:

Gezamenlijk doel van de initiatiefnemers van Sportstad Heerenveen is om een complex voor sport, onderwijs en gezondheidszorg te realiseren, dat op elk van deze aspecten een kwalitatieve versterking betekent ten opzichte van de bestaande voorzieningen in Noord-Nederland. In een aantal opzichten vervult dit complex bovendien een landelijke voorbeeldfunctie.

3 MARKTPOSITIE SPORTSTAD HEERENVEEN EN LOCATIEKEUZE

Voor de kernfuncties van Sportstad Heerenveen zijn hoofdzakelijk de initiatiefnemers zelf de gebruikers. Voor de overige functies die kunnen worden beschouwd als schil om die kernfuncties heen zijn verschillende marktpartijen initiatiefnemer.

Aan de hand van een inventarisatie en integratie van de gebruikswensen van de verschillende initiatiefnemers is een marktverkenning uitgevoerd om de haalbaarheid van de plannen te toetsen. In dit hoofdstuk worden gebruikswensen en marktpositie per functie tegen het licht gehouden.

De functies van Sportstad Heerenveen staan in Afbeelding 3. Deze worden onderscheiden in enerzijds:

- de kern waarin de multifunctionele sportstadfunctie wordt gerealiseerd met als initiatiefnemers de gemeente Heerenveen, SC Heerenveen, ROC Friesland College en De Friesland Zorgverzekeraar en
- anderzijds de omgeving als 'schil' daaromheen, waarin marktpartijen het initiatief nemen.

In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk komt de locatiekeuze aan de orde.

Functies Sportstad Heerenveen
Kern:
Voetbalstadion
Sporthallen/fitness/zwembad
School
Gezondheidsboulevard
Schil:
Supermarkten
Leisure en grootschalige detailhandel
Kantoren
Appartementen

Afbeelding 3: Functies Sportstad Heerenveen

3.1 Het voetbalstadion

Het zo goed als permanent uitverkocht zijn van voetbalwedstrijden en de grote vraag naar extra seizoenkaarten en sponsorplaatsen bij SC Heerenveen is de primaire aanleiding van de uitbreidingsplannen rondom het stadion. De club kent momenteel een wachtlijst van 5000 liefhebbers voor een seizoenkaart en van 500 bedrijven die belangstelling hebben getoond voor sponsorfaciliteiten. Aangezien het verloop minimaal is, betekent dit, dat de sportclub wordt belemmerd in haar mogelijkheden om nieuwe publieksgroepen aan zich te binden.

Uniek - marktpositie landsdeling/noordelijk

De sportclub Heerenveen kwam al in een onderzoek van de KNVB in 1996 naar voren als een in alle landsdelen populaire voetbalclub. Ook is SC Heerenveen van bovenregionaal belang: geen andere vereniging naast Ajax, Feijenoord en PSV kent een zo groot percentage bezoekers (sponsors en overig publiek) van buiten de eigen regio. Dit uit zich in de omvang van de regionale spreiding van de sponsors. Met de bestaande 700 leden is de Ondernemers Sociëteit SC Heerenveen de grootste in Nederland. Vergroting met nog eens 500 van de wachtlijst zou deze positie verder versterken. Hieruit blijkt het belang van de sportclub als platform van zakelijke netwerkvorming en als factor in de versterking van de economische functies van Noord-Nederland.

In het KNVB-onderzoek-2001 scoort de organisatie van SC Heerenveen op alle fronten boven het gemiddelde. Het onderzoek beveelt een capaciteitsvergroting van het stadion aan tot tenminste 24.000 toeschouwers als onderdeel van de beleidsadviezen die de club moet en zal inzetten om de aansluiting met de landelijke top te behouden. Om binnen die top een rol van betekenis te kunnen spelen is een grotere capaciteit noodzakelijk. Vandaar de keus nu voor een uitbreiding van de capaciteit naar 28.000 zitplaatsen. Zonder uitbreiding van stadioncapaciteit en sponsorfaciliteiten zal de groei van SC Heerenveen zeker achterblijven bij die van de andere concurrerende clubs. Een relatieve teruggang in financiële mogelijkheden zal direct gevolgen hebben voor het prestatieniveau.

3.2 Sportcentrum: sporthallen, sportschoolfuncties, zwembad

Voor deze functies geldt dat deze zijn gedimensioneerd op de maximale actuele behoefte van de gezamenlijke initiatiefnemers, waarbij er de nodige ruimte overblijft om overige publieksgroepen te trekken.

Marktpositie lokaal/regionaal

Uit het businessplan voor Sportstad Heerenveen Sportvoorzieningen BV [66] en uit de markt- en exploitatietoets van Sportfondsen Nederland [67], blijkt dat voor de exploitatie van het voorgestelde sportcentrum een goede basis voorhanden is. De nabijheid van de nieuw te ontwikkelen woonwijk Skoatterwâld (ca. 2500 woningen) is een extra kans op het aantrekken van nieuwe publieksgroepen in de toekomst.

3.3 De school

Voor het Friesland College zijn de problemen de verspreide ligging van haar onderwijsinstellingen, het veranderen van de samenleving, het opkomen van nieuwe trends en de onzekere marktpositie. Het ROC Friesland College is één van de twee regionale opleidingscentra in de provincie Friesland. Met het andere ROC, De Friesche Poort, zijn strategische afspraken gemaakt voor de toekomst.

Marktpositie MBO-cluster regionaal

Waar de Friesche Poort zich richt op concentratie van voorzieningen in Drachten doet het Friesland College dat in Leeuwarden en Heerenveen. In de Intentieovereenkomst [68] die SC Heerenveen, gemeente Heerenveen en Friesland College medio 1999 hebben gesloten inzake Sportstad Heerenveen is vastgelegd dat toekomstige participanten in het project zullen worden uitgenodigd om deel te nemen in de vernieuwende opzet van beroeps- en volwassenenonderwijs die het Friesland College in Sportstad Heerenveen nastreeft. Dit uitgangspunt is overgenomen in de Intentieovereenkomst [69] die in 2001 is gesloten tussen partijen die deelnemen in de Gezondheidsboulevard.

3.4 Supermarkten

De locatiefactoren van Sportstad Heerenveen (zichtbaarheid vanaf de snelweg, goede bereikbaarheid, ruime parkeerfaciliteiten) maken het gebied tot een gewilde vestigingsplaats voor detailhandel.

Marktpositie lokaal/regionaal

De gemeente heeft reeds vele vestigingsverzoeken moeten afwijzen vanwege de onverenigbaarheid met het tot dusver gevoerde planologische beleid van alle betrokken overheden. Er is dan ook zonder meer belangstelling voor vestiging van supermarkten in het plangebied van Sportstad Heerenveen op korte termijn. Deze vestiging dient een verplaatsing te zijn vanuit Heerenveen-centrum (waar de consument blijkens onderzoek een te zwaar accent ervaart op de dagelijkse sector) en qua omvang en serviceniveau gepaard te gaan met een versterking ten opzichte van het bestaande [82].

3.5 Leisure en grootschalige detailhandel

De ontwikkeling van een leisure centre met themagerelateerde commerciële functies die naar aard en omvang in een groot verzorgingsgebied uniek zijn, past volgens onderzoek [53] in de actuele trends in de winkelmkt. Deze trends leiden tot het 'branchespecifieke warenhuis': grootschalige aanbieders met een totaalpakket binnen één branche dan wel marktsegment door zowel een breed als een diep assortiment te voeren.

Marktpositie regionaal/deel noordelijke provincies

Zowel de assortimentsomvang als het try-and-buy concept vergen een groot ruimtebeslag waardoor vestiging binnen het klassieke stadscentrum niet mogelijk is. Deze winkels worden zeer doelgericht bezocht en consumenten zijn bereid om er grote afstanden voor af te leggen. Door deze aantrekkingskracht en het beperkt voorkomen van deze winkels kan het benodigde grote marktbereik [49] worden waargemaakt.

Om haalbaarheid en perspectief van een reis- en vrijetijdsboulevard te kunnen aangeven, is in een onderzoek [50] - na een korte beschrijving van de actuele trends en ontwikkelingen in de detailhandel en op het gebied van vrije tijd - gekeken naar plannen voor vrijetijdscentra elders, te weten het themacentrum 'Vrije Tijd' Amersfoort en de planvorming rond Omniworld Almere.

Belangrijkste constatering is dat Sportstad Heerenveen qua ligging en samenstelling het midden vormt van de ontwikkelingen in Amersfoort en Almere. Met Amersfoort heeft het Heerenveense initiatief gemeen dat het dicht bij het kernwinkelgebied is gelegen, terwijl het met Almere gemeen heeft de goede bereikbaarheid (ligging aan de snelweg) en de planvorming rondom een voetbalstadion. Bij beide projecten bestaat het idee, dat er ten aanzien van vrijetijdsbesteding door de consument een of meer sectoren worden gecombineerd (bijvoorbeeld vakantie en cultuur, cultuur en horeca, sport en persoonlijke verzorging). Op basis van een brainstormsessie zijn voor dit soort ontwikkelingen een viertal kansrijke sectoren in de volgende verhouding aan te geven (Afbeelding 4):

Gemiddeld aandeel per sector	%
Detailhandel (incl. Diensten)	52
Kantoren	7
Horeca	13
Sport/spel/ontspanning	28

Afbeelding 4: Componenten vrijetijdscentrum

Tevens kan worden aangegeven dat het bij dergelijke centra vooral gaat om een combinatie van kopen, zien en doen (recreatie, horeca, attracties, evenementen). Een dergelijk centrum kan dan ook een ontmoetingsfunctie gaan vervullen (een volcontinu bedrijf met lange openingstijden). De omgeving (veiligheid), presentatie en service van het centrum zijn hierbij zeer belangrijk.

Regionaal aanbod grootschalige detailhandel/leisure

Alleen op het gebied van grootschalige detailhandel/leisure is sprake van overlap in planologisch-distributieve zin. In een onderzoek [50] is kort ingegaan op het huidige aanbod in de regio en de concrete plannen voor uitbreiding van het grootschalige aanbod. Gezien het concept van de reis- en vrijetijdsboulevard in Heerenveen, ligt de nadruk op inventarisatie van deze plannen met name op de branchecategorie vrije tijd (o.a. sport- en kampeerartikelen, lederwaren/reisartikelen, boeken/tijdschriften, foto/film etc.). Qua omvang en verkooppunten springen met name de locaties aan de Martin Luther Kingsingel in Drachten, De Centrale in Leeuwarden en Nijehaske in Heerenveen eruit (Afbeelding 5). Locaties waar grootschalige en aan sport gerelateerde artikelen worden aangeboden, zijn: Grouw, Roden, Groningen, Drachten, Leeuwarden en Steenwijk (Afbeelding 6).

Plaats	Locatie	m ² vvo
Drachten	Dr. Martin Luther Kingsingel	23.760
Leeuwarden	De Centrale	20.000
Heerenveen	Nijehaske	15.970
Wolvega	Homecentre	15.000
Oosterwolde	Veengang	8.050
Joure	bepikt geconcentreerd	7.500

Afbeelding 5: Concentratie grootschalige aanbieders Heerenveen en omgeving [70]

Plaats	Locatie	m ² vvo
Grouw	Aquaverium*	11.000
Roden	Vrijbouter	40.000
Groningen	Westerhaven	7.100 (waarvan 3.100 sportartikelen)
Leek	Devizo paardensport	2.600
Drachten	Veneboer Camping	1.100
Leeuwarden	Bever Zwerfsport	1.050
Steenwijk	Bike & Hike	950

Afbeelding 6: Grootchalige aanbieders leisure en vrijetijdsvoorzieningen omgeving Heerenveen [70]

*Aquaverium: ¼ winkels, ¾ showroom boten

Plannen voor uitbreiding/versterking van het aanbod

Naast een inventarisatie van het (grootchalige) winkelaanbod is ook een inventarisatie gemaakt van relevante plannen in de omgeving voor uitbreiding of versterking van het bestaande aanbod. De meest belanghebbende uitkomsten worden hierna kort omschreven.

Momenteel is in de gemeente Sneek een discussie gaande over de toekomstige uitbreiding van het 'perifere' detailhandelaanbod. In Sneek zijn drie gebieden aangewezen (Normandiaplein, Boschplein en Bosweiderpoort) waar in de toekomst uitbreiding mogelijk zou kunnen zijn. Deze gebieden liggen tegen het centrum aan. Wat betreft de omvang en branchering zijn door de gemeente nog geen uitspraken gedaan. Op het Normandiaplein is reeds grootchalige detailhandel aanwezig. Op de bedrijventerreinen in de gemeente Sneek mogen meubelzaken zich vestigen, maar keuken- en sanitairwinkels daarentegen worden geweerd op deze locaties. Het toekomstige beleid van de gemeente is gericht op het clusteren van de bestaande perifere detailhandel, met daarbij in het achterhoofd dat deze ontwikkelingen niet concurrerend mogen zijn met het kernwinkelapparaat.

In Drachten zijn plannen voor de ontwikkeling van een groot winkelcentrum met als thema 'vrije tijd' aan de Noorderhogeweg. Hierbij wordt gedacht aan een tuincentrum, een caravancentrum en een camping-outdoor-sportcentrum. Het winkeloppervlak zal circa 40.000 m² beslaan, de rest zal onder andere een skihal, kartbaan, klimhal en kinderspeelparadijs bevatten.

Regionaal effect reis- en vrijetijdsboulevard op detailhandelsstructuur

De detailhandelsomzet die de reis- en vrijetijdsboulevard uit het secundaire gebied (reistijd 0,5 uur autokilometers; circa 900.000 inwoners) haalt, bedraagt circa 4,2 à 5,6 miljoen euro. Op de totale detailhandelsomzet in dit gebied is deze marktverdringing te verwaarlozen.

Indien er echter van wordt uitgegaan dat deze marktverdringing geheel ten koste gaat van de branches/assortimenten die ook op de reis- en vrijetijdsboulevard zijn vertegenwoordigd, dan bedraagt de marktverdringing bij deze branches/assortimenten in de regio circa 2 à 2,5%. Deze (lichte) marktverdringing in de regio wordt niet gecompenseerd door extra toevloeiing als gevolg van combinatiebezoek met de reis- en vrijetijdsboulevard.

Detailhandelsstructuur Heerenveen

Het winkelaanbod in de woonplaats Heerenveen omvat in totaal circa 68.000 m² vvo, waarvan circa 11.000 m² tot de dagelijkse sector gerekend kan worden en circa 57.000 m² tot de niet-dagelijkse sector. Het detailhandelsaanbod (exclusief grootschalig aanbod) is hoofdzakelijk geconcentreerd in twee centra, namelijk winkelcentrum 'De Jister' en Heerenveen-centrum. Winkelcentrum 'De Jister' is beperkt van omvang en vervult hoofdzakelijk een wijkverzorgende functie. Het winkelaanbod bestaat grotendeels uit de dagelijkse sector. Belangrijkste trekkers in winkelcentrum 'De Jister' zijn de twee supermarkten 'Konmar' en 'C1000'. Hier zijn geen branches gevestigd die ook in aanmerking komen voor vestiging op de reis- en vrijetijdsboulevard.

Het huidige detailhandelsaanbod in het nabij het stadiongebied gelegen centrum van Heerenveen is in Afbeelding 7 weergegeven.

Hoofdbranche	vkp	vvo
Levensmiddelen	35	6.938
Persoonlijke verzorging	8	1.123
Warenhuis	2	2.985
Kleding & mode	45	7.907
Schoenen & lederwaren	10	2.041
Juwelier & optiek	11	746
Huishoudelijke & luxeartikelen	9	2.496
Antiek & kunst	2	222
Sport & spel	9	1.637
Hobby	9	679
Media	8	1.183
Plant & dier	8	1.405
Bruin- & witgoed	16	1.963
Auto & fiets	6	987
Doe-het-zelf	1	307
Wonen	19	4.021
Overige detailhandel	7	552
Totaal detailhandel	205	37.165

Afbeelding 7: Winkelaanbod Heerenveen-centrum [70]

Het centrum van Heerenveen kent een vrij breed en gevarieerd aanbod in zowel de dagelijkse als de niet-dagelijkse sector, met trekkers als Hema en V&D. Het centrumwinkelgebied wordt omsloten door de straten Dracht, Pleinweg, Sieversstraat en Lindegracht. Het centrum is hierdoor voor de consument goed overzichtelijk, en er kan makkelijk een 'vierkantje' worden gelopen. Aan de 'andere kant' van de kolk bevindt zich ook nog een beperkt winkelaanbod in en om de Oude Koemarkt. Het betreft hier voornamelijk kleinschalige aanbieders in de dagelijkse en niet-dagelijkse sector. De reisbureaus in het centrum zijn voor een belangrijk deel aan de Dracht gevestigd (onder andere Rottink Reisbureau, D-reizen en Toerkoop).

Zoals uit bovenstaande tabel blijkt, telt het centrum van Heerenveen negen winkels in de branche sport & spel. Het merendeel van deze (grote) winkels is aan de Dracht gevestigd en heeft een gemiddelde omvang van circa 200-300 m². Het gaat hierbij om filialen van Aktiesport en Intersport en zelfstandige winkelbedrijven zoals Faber Sport. Buiten het centrum zijn geen sportzaken van opmerkelijke omvang gevestigd.

Lokaal effect reis- en vrijetijdsboulevard op detailhandelsstructuur

Het effect van een reis- en vrijetijdsboulevard op de omzetontwikkeling van de detailhandel in het centrum van Heerenveen zal licht positief zijn. Wel is van belang dat het vloeroppervlak voor de detailhandel wordt vastgelegd en de toegestane branches duidelijk worden omschreven. Verder verdient het aanbeveling een aantal maatregelen te nemen waardoor het aantrekkelijk wordt een bezoek aan het centrum van Heerenveen te brengen, o.a. door uitbreiding van parkeerfaciliteiten in het centrum, achteraf betalen voor parkeren, organiseren evenementen en activiteiten alsmede verbetering van de sfeer en uitstraling van het centrum van Heerenveen.

3.6 Kantoren

De ontwikkeling van kantoren vormt een aanzienlijk deel van de plannen voor Sportstad Heerenveen [81]. Op dit moment bevat de kantorenvorraad in Heerenveen bijna 90.000 m² bvo (Afbeelding 8). In Friesland is Leeuwarden de voornaamste kantorenstad.

	1999	2001
Heerenveen*	40.000 m ²	89.900 m ²
Drachten*	50.000 m ²	73.000 m ²
Leeuwarden	526.000 m ²	575.000 m ²
Groningen	879.500 m ²	937.500 m ²

Afbeelding 8: Indicatie kantorenvorraad

bron: provincie Fryslân (2001), gemeente Heerenveen en Smallingerland (2002), Dynamis (2001)

* Schatting kantorenvorraad 1999 volgens de provincie.

Voor de kantorenvorraad in Heerenveen is in de afgelopen jaren enorm gegroeid. Recente ontwikkelingen hebben vooral plaatsgevonden aan de K.R. Poststraat. Op deze locatie is in de afgelopen jaren 24.000 m² kantoorruimte opgeleverd. Andere locaties waar nieuwbouw plaatsvindt zijn de stationslocatie en Businesspark Friesland West.

Uitbreidingen in de gemeente Smallingerland vinden plaats in Drachten. Hier is Kantorenpark A7 de belangrijkste nieuwbouwlocatie. Ook in het centrum vinden verspreid kantoorontwikkelingen plaats. In Leeuwarden zijn de FEC City-zone en Business Park Leeuwarden de belangrijkste kantorenlocatie, waar tevens de grootste uitbreidingen gepland staan. Nieuwbouwlocaties in Groningen zijn locatie De Meeuwen (Europaweg, omgeving Philips kantoor), Corpus den Hoorn-Zuid en Kranenburg, waar veel op risico wordt ontwikkeld. Daarnaast staat kantoorontwikkeling op Europapark gepland.

De kantorenmarkt in Heerenveen is in grote lijnen complementair aan Leeuwarden. De hoofdstad van Friesland trekt veel overheidsinstanties aan en regionale en deels nationale hoofdkantoren in de financiële en zakelijke dienstverlening. In Heerenveen zijn vooral regiokantoren in zowel de non-profitsector als de zakelijke dienstverlening gevestigd. In dit segment moet Heerenveen concurreren met kantoorontwikkelingen in Drachten en in mindere mate Joure.

Marktpositie regionaal

In een confrontatie van vraag en aanbod blijkt dat in de regio Zuidoost Friesland tot 2005 een overschot aan kantoorruimte bestaat (Afbeelding 9). Mogelijke tekorten op de kantorenmarkt worden na 2005 verwacht, al zal een deel van het overschot in de eerste periode waarschijnlijk doorschuiven naar de tweede periode. Na 2010 neemt het tekort op de regionale kantorenmarkt toe. Echter, Drachten is voor de periode na 2010 op zoek naar mogelijke nieuwe kantorenlocaties.

In de kantorennotitie [83] wordt uitgegaan van een voorzichtige raming van de kantoorbehoefte in Heerenveen voor de jaren 1998-2010 van tussen de 2500 m² bvo en 5000 m² bvo per jaar. De driehoek station-K.R. Poststraat-stadion-centrum vormt de basis voor de toekomstige ontwikkeling van kantoren in Heerenveen. 3500 m² wordt in het stadiongebied gerealiseerd en 1500 m² elders in die driehoek. Andere kantorenlocaties worden pas in ontwikkeling gebracht als het stadiongebied is gebruikt. Na 2010 zal dus meer aanbod op de markt komen dan nu gepland staat, waardoor het tekort op de regionale kantorenmarkt ook na 2010 naar alle waarschijnlijkheid beduidend lager uit zal komen. De fasering van al deze projecten zal bepalend zijn voor ontwikkelingspotenties van kantoren in het stadiongebied [81].

Periode	Totaal potentieel aanbod (m ²)	Totale vraag (m ²)	Tekort/overschot (m ²)
2002-2005	51.550 m ²	42.990 m ²	+8.560 m ²
2006-2010	49.850 m ²	62.670 m ²	-12.820 m ²
2011-2015	33.800 m ²	63.840 m ²	- 30.040 m ²
2016-2020	31.800 m ²	64.850 m ²	- 33.050 m ²
2002-2020	167.000 m ²	234.350 m ²	- 67.500 m ²

Afbeelding 9: Vraag en aanbod kantoorruimte in de regio Zuidoost Friesland, 2002-2020

bron: CPB, CBS, bewerking Inbo

De vraag in de regio lijkt zich hoofdzakelijk te richten op kleinschalige kantoorvilla's. Plaatselijke ondernemers willen door hun kantoorpand hun identiteit uitstralen, en zijn om deze reden minder bereid om een kantoorunit in een groter pand te huren. Het delen van een pand met slechts enkele andere gebruikers behoort ook tot de mogelijkheden.

Voor de komende jaren wordt in Heerenveen en Drachten een forse uitbreiding van het kantorenareaal verwacht. Hiermee wordt de trend van de afgelopen paar jaar doorgezet. De verwachting in de markt is echter dat de vraag het uitbreidingstempo van de kantorenvoorraad de komende jaren niet bij kan houden. Voor het slagen van de kantoorontwikkeling in Sportstad Heerenveen is het belangrijk dat niet tegelijkertijd teveel

concurrerende locaties in ontwikkeling gaan. Andere kantoorontwikkelingen binnen de gemeente kan de lokale vraag naar kantoren teveel doen verspreiden, waardoor de afzet van kantoren rond het stadion wordt vertraagd. De regionale vraag zal daarnaast moeten concurreren met ontwikkelingen in Drachten.

3.7 Appartementen

Heerenveen heeft 55 procent huurwoningen en 45 procent koopwoningen en bijna driekwart van de woningvoorraad bestaat uit eengezinswoningen (Afbeelding 10) [81].

Type	aantal	%
Huur	9.772	55%
Koop	7.996	45%
Eengezins	12.970	73%
Meergezins	4.798	27%
Totaal	17.768	100%

Afbeelding 10: Samenstelling woningvoorraad op 1-1-2000 [80]

Sinds 1996 is de woningvoorraad in Heerenveen met circa 1.100 woningen toegenomen, tot 17.906 woningen op 1 januari 2001. Dit komt neer op een jaarlijkse toename van de woningvoorraad met 1,3 procent, ofwel 220 woningen.

Marktpositie regionaal

In Heerenveen is de afgelopen jaren een verruiming van het aanbod opgetreden. Dit blijkt onder meer uit langere verkooptijden van woningen in de bestaande voorraad. De gevolgen van een dergelijke verruiming zullen vooral merkbaar zijn bij minder marktconforme woonproducten.

Naar verwachting zal de komende jaren deze verruiming zich langzaam doorzetten. Voor het gestapelde segment geldt een productie van in totaal 849 woningen tot 2010 (inclusief stadionegebied), een gemiddelde van 106 appartementen per jaar in vergelijking tot 82 appartementen in de afgelopen vijf jaar (1996-2001).

In Heerenveen vormen de senioren de belangrijkste doelgroep voor de appartementenmarkt. Het aandeel senioren is met 17 procent oververtegenwoordigd en dit aandeel neemt de komende jaren verder toe tot 18 procent in 2010. Hierdoor zal de vraag naar gelijkvloerse woningen eveneens toenemen. Naast vergrijzing zal ook het proces van ontgroening verder doorzetten, de groep 20- tot 29-jarigen kent reeds een negatief migratiesaldo. Door met de nieuwbouw van Sportstad Heerenveen ook rekening te houden met hun woonwensen kan een deel van deze groep wellicht voor de gemeente behouden blijven.

3.8 Locatiekeuze

De locatie is ontstaan door de aanleg van de rijksweg A32 op een afstand van 300-400 m ten oosten van de oude rijksweg N32 welke destijds het stedelijk gebied begrensd. In het structuurplan voor de plaats Heerenveen (1993) is aan de hand van een analyse van verschillende planologische modellen een keuze vastgelegd waarbij het gebied een stedelijke ontwikkeling zou krijgen met een menging van functies (wonen, hoogwaardige bedrijven en voorzieningen). Tevens is het gebied aangewezen als stedelijke intensiveringszone binnen de as station-centrum-stadiongebied-Skoatterwâld (economische ontwikkelingszone). Bij deze keuze is uitdrukkelijk ingespeeld op de filosofie van de compacte stad. De Vierde en Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening geven aan dat benutting van bestaand bebouwd gebied de voorkeur geniet boven stedelijke uitbreidingen. De stedelijke intensiveringszone speelt eveneens op stedelijk niveau een belangrijke functie als verbindingsschakel tussen de nieuwe woonwijk ten oosten de rijksweg en het centrumgebied. In dat kader is het essentieel om levendige en gemengde functies te creëren ter voorkoming van sociale onveiligheid en ter voorkoming van kille bufferzones langs de grootschalige infrastructuur.

De verplaatsing van het voetbalstadion naar dit gebied was gelet op de gestelde doelen dan ook buitengewoon logisch. Ook omdat een modern voetbalbedrijf deels drijft op flankerende commerciële functies zou uitplaatsing van een dergelijke functie naar de rand van de stad of op een bedrijventerrein in economische en distributie-planologische zin op de Heerenveense schaal tot een grote versnippering leiden. De locatie is zeer goed bereikbaar door de ligging aan zowel snelwegen, een intercitystation en regionale buslijnen. Dit maakt de locatie geschikt voor functies waar veel mensen gebruik van maken zoals bedrijven en scholen. Ook de zichtbaarheid vanaf de snelwegen A7 en A32 maakt de locatie aantrekkelijk voor bedrijven. De centrale ligging maakt de locatie ook geschikt voor wonen. Het intercitystation ligt op circa 1200 m afstand, de belangrijkste lokale en regionale buslijnen op 50 m afstand aan de K.R.Poststraat. Ook vanuit de aan te leggen nieuwe woonwijk Skoatterwâld en het centrum is het gebied goed bereikbaar, waardoor het tevens een goede plek is voor o.a. recreatieve doeleinden. Bijkomend voordeel is dat de parkeerfuncties in het gebied optimaal kunnen worden gebruikt en tevens een rol spelen voor het centrumgebied.

4 REFERENTIESITUATIE, VOORNEMEN EN MMA

In het MER worden de milieueffecten van twee alternatieven vergeleken met de referentiesituatie. De alternatieven die in dit MER worden onderzocht zijn:

<i>Referentiesituatie:</i>	weergave van de huidige situatie en autonome ontwikkeling tot 2015 van het stadiongebied en omgeving. De alternatieven worden met de referentiesituatie vergeleken.
<i>Voornemen:</i>	voorgenomen activiteit van de initiatiefnemers
<i>Meest Milieuvriendelijke Alternatief (MMA):</i>	een pakket van mogelijke milieumaatregelen in de vorm van inrichtingsvarianten.

Voor de aspecten verkeer en geluid zijn er twee extra situaties (deze worden niet in dit hoofdstuk beschreven maar bij de betreffende effectenbeschrijvingen). Het gaat om het “Voornemen tijdens evenementen” (popfestivals en voetbalwedstrijden) en het “Meest Milieuvriendelijk Alternatief + maatregelen parallelle studie”. Dit wordt nader toegelicht bij het thema Verkeer en vervoer en het aspect Geluid.

In dit hoofdstuk worden de referentiesituatie en de alternatieven beschreven.

4.1 Referentiesituatie

De referentiesituatie is de situatie waarbij de realisering van de voorgenomen activiteit achterwege blijft. Deze situatie dient als referentie bij de beoordeling van effecten van het voornemen.

Huidige situatie

Het plangebied wordt globaal begrensd door Heideburen-Nieuwburen in het noorden, rijksweg A32 met de daarlangs gelegen plaatselijke randweg (Stadionweg) aan de zuid- en oostzijde en de Vlinderbuurt-Karst de Jongweg-Alma Tademaweg aan de westzijde.

In deze paragraaf worden de huidige situatie en de autonome ontwikkeling van het plan- en studiegebied weergegeven.

Het gebied van het voetbalstadion vormt samen met Heerenveen-Centrum en het stationsgebied de centrale as waarlangs in het groeiende Heerenveen de stedelijke dienstverleningsfuncties worden geconcentreerd. De bocht in de A32 is mede een gevolg van de benodigde aansluiting op het klaverblad in het noorden. Het gebied is destijds ontstaan door de omlegging van de A32.

Tot ca. 1995 lag de N32 strak langs de Vlinderbuurt-Karst de Jongweg-Alma Tademaweg. Het gebied ten oosten van de N32 was toen voor een deel in gebruik door de rioolwaterzuiveringsinstallatie, andere nutsvoorzieningen, een bedrijventerrein (Het Meer)

en een brede groen- en waterstrook; verder was het gebied (ten zuiden van de huidige Atalantastaat) in gebruik als agrarisch gebied.

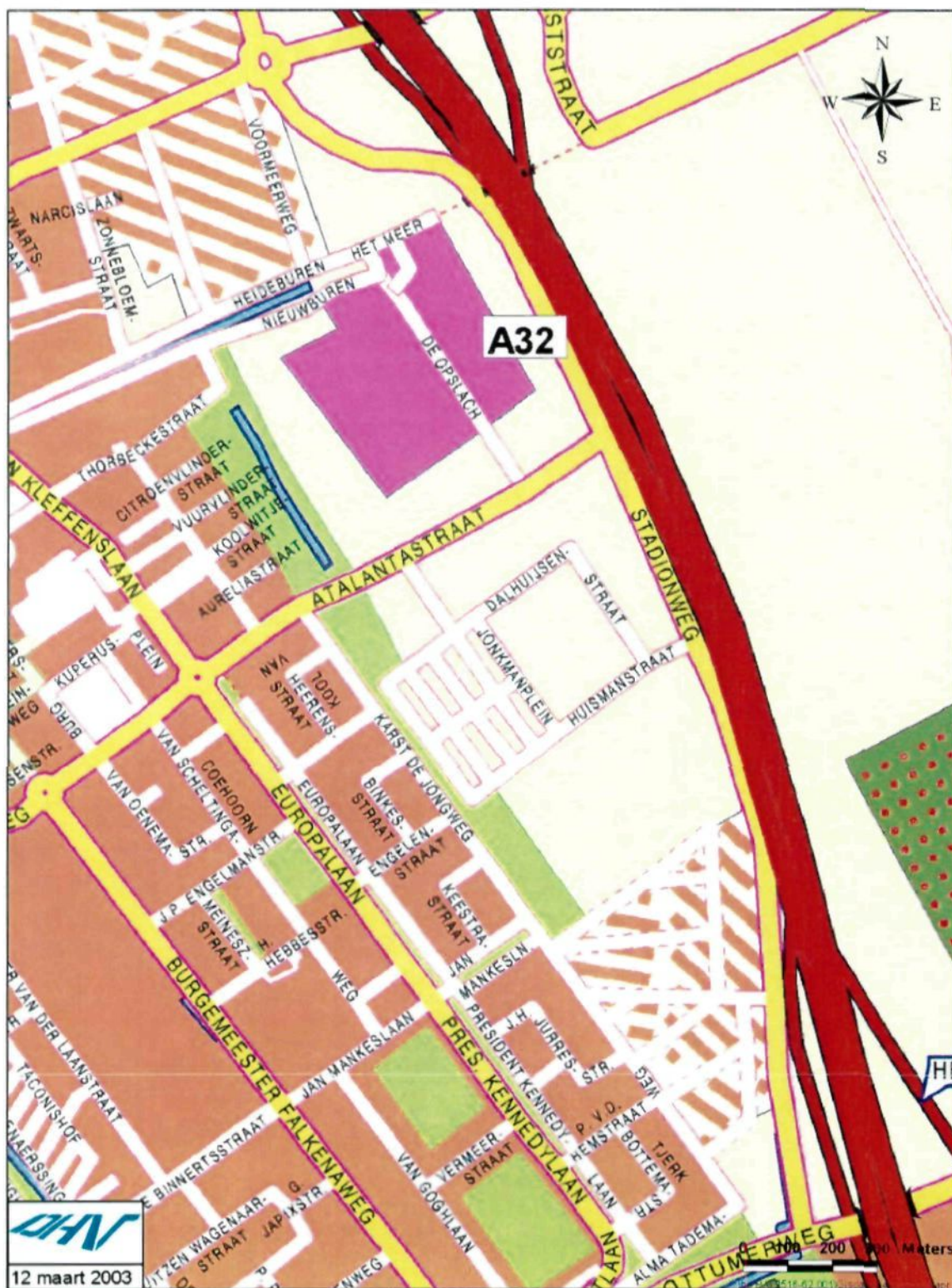
Bij de ombouw van de N32 (2 x 1) naar A32 (2 x 2) werd het tracé van de rijksweg verlegd, zodat aan de oostrand van Heerenveen een schil vrijkwam voor de stedelijke ontwikkeling van Heerenveen (op dat moment fysiek gezien het enige alternatief). De werkelijkheid is inmiddels dat deze schil voor een groot deel nog gevuld moet worden, terwijl de stedelijke ontwikkeling aan de oostzijde van de A32 reeds een aanvang heeft genomen.

In het gebied ten noorden van de Atalantastaat is, in de hoek Atalantastaat-Karst de Jongweg, recentelijk een nieuw gemaal in werking gesteld. De daargelegen waterloop is enigszins verlegd om een waterverbinding tussen dit gemaal en de Schoterlandse Compagnonsvaart (polders-boezem) te maken. Ten oosten hiervan was een rioolwaterzuiveringsinstallatie gelegen, met bijbehorend terrein. Deze wordt momenteel gesloopt en gesaneerd. In de noordoostpunt van dit gebied is nog een deel van het cunet van de N32, met de daarop aanwezige beplanting, aanwezig. Op de hoek van de Atalantastaat met de waterloop, naast het nieuwe gemaal, is een bouwvergunning verleend voor een appartementengebouw met commerciële ruimtes op de begane grond (5 bouwlagen). De bouw hiervan zal op korte termijn van start gaan.

Ten oosten van de rioolzuivering ligt een terrein dat bij de gemeentelijke afdeling Wijkbeheer in gebruik is voor de buitendienst en bij Fryslân Milieu als milieuterrein (opslag en overslag). Wijkbeheer heeft hier tevens bedrijfsloodsen en kantoorfuncties ten behoeve van de buitendienst gevestigd. Deze functies worden op korte termijn verplaatst naar respectievelijk het bedrijventerrein De Kavels (Wijkbeheer) en het bedrijventerrein Kanaal (Fryslân Milieu). Het ten oosten van locatie Fryslân Milieu/Wijkbeheer gelegen bedrijventerrein Het Meer valt buiten het plangebied. Dit bedrijventerrein behoudt zijn huidige functie. Het resterende gebiedje, ten zuiden van het bedrijventerrein Het Meer is tijdelijk in gebruik als parkeerterrein voor de SC Heerenveen.

De Atalantastaat sloot tot voor kort vanuit het centrum met een T-kruising aan op de Karst de Jongweg en de Alma Tademaweg. Enkele jaren geleden is de Atalantastaat, als onderdeel van de totale aanpassing van de verkeersstructuur aan de oostzijde van Heerenveen, aangesloten op de Stadionweg. De Atalantastaat is daarmee één van de twee hoofdontsluitingen van het centrum van Heerenveen op het hoofdwegennet en zorgt daarmee voor een ontlasting van de oostelijke centrumring. Daarnaast fungeert de Atalantastaat als één van de twee ontsluitingswegen van het stadioncomplex.

Het gebruik van het stadion en de omgeving daarvan staat hoofdzakelijk in het teken van het voetballen. Het stadion heeft een capaciteit van circa 16.800 bezoekers. Het stadion ligt noord-zuid georiënteerd en heeft een hoogte van ongeveer 20 m. Het stadiongebouw is gevuld met horeca- en bedrijfsfuncties, die samenhangen met de hoofdfunctie van het stadion: restaurant, bars, conferentiezalen, kantoor KNVB Noord en directie- en personeelsruimtes SC Heerenveen.

Afbeelding 11: Referentiesituatie

In 2001 is een bouwvergunning verleend voor een uitbreiding van de oosttribune. Deze uitbreiding biedt tevens ruimte aan de beoogde - onder de oosttribune gelegen - gezondheidsboulevard. De directe omgeving van het stadion wordt vrijwel helemaal gebruikt als parkeerterrein. Tevens zijn hier trainingsvelden gelegen van de SC Heerenveen.

Direct ten zuiden van het stadion ligt een ontsluitingsweg, die het stadion en de parkeerterreinen aansluit op de Stadionweg. Het gebied wordt omlijst door een smalle groene zone ten opzichte van de Stadionweg, de Atalantastaat en de Karst de Jongweg-Alma Tademaweg.

Het stadion en het omringende gebied worden door een waterloop gescheiden van de zuidelijke deel van het stadionsgebied. Dit gebied wordt tijdelijk gebruikt voor het asielzoekerscentrum (AZC). Ten zuiden hiervan ligt een stuk braakliggende grond. Aan de binnenzijde van de randweg en in de zuidelijke punt daarvan zijn in het kader van de aanleg van de A32 en de randweg ruime waterlopen aangelegd.

Huidige situatie omgeving plangebied

Het gebied dat aan de westzijde grenst aan het plangebied, is bestaand stedelijk gebied. Het gebied ten noorden van de Atalantastaat (Vlinderbuurt) vormt een overgangsgebied van het stadionsgebied naar het centrum van Heerenveen. Aan de noordzijde van het plangebied ligt de Schoterlandse Compagnonsvaart met de daarlangs gelegen oorspronkelijke route (Heideburen, Nieuwburen, Het Meer) naar de oostzijde van Heerenveen. Deze doorgaande route werd verbroken in het kader van de ombouw naar de A32. Hier is nu alleen een doorgaande verbinding voor langzaam verkeer. Langs de route liggen stroken lintbebouwing. Aan de noordoostzijde ligt het bedrijventerrein Het Meer. Aan de zuid- en oostzijde ligt de nieuwe wegenstructuur. Aan de oostzijde van de A32 heeft de stedelijke ontwikkeling zich inmiddels reeds voortgezet. Aan de noordzijde van Het Meer liggen de bedrijventerreinen De Kavels (ca. 60 ha), en IBF (ca. 250 ha). Aan de zuidzijde van Het Meer wordt de woonwijk Skoatterwâld ontwikkeld. Er staan ca. 2500 woningen gepland, waarvan er in de eerste fase reeds 475 grotendeels gerealiseerd zijn. Door het stadionsgebied lopen verder enkele langzaamverkeerroutes die Skoatterwâld via tunnels in de A32/stadionweg verbinden met het centrum van Heerenveen.

Autonome ontwikkeling plan- en studiegebied

Het gaat hier om ontwikkelingen in onder andere bedrijvigheid en infrastructuur die onafhankelijk van de voorgenomen activiteit, op basis van reeds geformuleerd beleid, in het studiegebied zullen worden uitgevoerd. In deze studie is gekozen voor een tijdshorizon tot het jaar 2015.

Voor een gedetailleerde beschrijving van de autonome ontwikkeling tot 2015 in Sportstad Heerenveen en de gevolgen van milieuaspecten verkeer, vervoer, geluid, lucht, licht, energie en waterafvoer wordt verwezen naar de betreffende paragrafen in deel B.

Het gebied ten westen van het plangebied is, zoals gezegd, bestaand stedelijk gebied. Hier zal de komende tijd weinig veranderen. Alleen ten aanzien van het gebied ten noorden van

de Atalantastaat (Vlinderbuurt), dat een overgangsgebied vormt van het stadiongebied naar het centrum van Heerenveen, wordt de komende jaren onder de loop genomen. Bedrijventerrein het Meer blijft in de huidige vorm voortbestaan. In de "*Reactienota inspraak en overleg Ontwikkelingsvisie Abe Lenstrastadion e.o.*" is nieuwe planvorming aangekondigd voor het gebied dat wordt begrensd door de Thorbeckestraat, de geplande parkeerboulevard in het stadiongebied, de Atalantastaat en de Van Kleffenslaan. Uitgangspunt is dat dit gebied kwalitatief wordt opgewaardeerd en dat de relatie vanuit het stadiongebied naar het centrum wordt versterkt.

4.2 Voornemen

Kernfuncties (kern)

Onder de multifunctionele sportstadfunctie vallen het Abe Lenstra stadion en de aanleg van onder andere sport-, onderwijs- en gezondheidsvoorzieningen, zoals een zwembadcomplex, sporthallen, een mbo-school en een gezondheidsboulevard. Het initiatief voor deze kernfuncties ligt bij Sportclub Heerenveen (SC Heerenveen), gemeente Heerenveen, Regionaal Opleidings Centrum (ROC) Friesland College en De Friesland Zorgverzekeraar gezamenlijk.

Overige functies (schil)

Het gebied daaromheen (de schil) wordt ingevuld door marktpartijen met andere functies, namelijk supermarkten, leisure en grootschalige detailhandel, kantoren en appartementen. De plaats waar appartementen worden gerealiseerd ligt nagenoeg vast gelet op de geluidcontouren van wegennet en stadion. Supermarkten worden in het plangebied gerealiseerd op de plek waar de relatie met het centrum het sterkst is en ontsluiting en parkeren het meest gunstig zijn. Synergie-voordelen waarbij een sterke menging van gebruik van elkaars ruimtes en functies plaatsvindt, zorgen ervoor dat de locatie van die activiteiten volledig gefixeerd is. De situering van stadion met de functies zwembad, sporthallen, school en gezondheidsboulevard is volledig vastgelegd door de inmiddels gesloten samenwerkingsovereenkomsten. Het resterende plangebied krijgt dan automatisch de resterende functies, te weten kantoren en de overige sportstadsfuncties toebedeeld.

Het plan voor Sportstad Heerenveen wordt overigens belangrijk beïnvloed door de subsidie-eis tot het realiseren van regionale en bovenregionale stuwende werkgelegenheid (60.000 m2 bvo kantoren) en de eis tot het realiseren van een stuwend sportproject in de breedte (synergie).

Om een goed beeld te krijgen van de verschillende functies in het Stadiongebied, is het gebied in drieën verdeeld, namelijk:

- het gebied ten noorden van de Atalantastaat;
- het gebied tussen de Atalantastaat en de Verlengde Jan Mankeslaan;
- het gebied ten zuiden van de Jan Mankeslaan.

Per gebied wordt hier een gedetailleerder overzicht gegeven van de beoogde omvang bij het Voornemen.

Afbeelding 12: Voornemen

Het gebied ten noorden van de Atalantastraat

- 13.000 m² kantoren
- 4.000 m² bvo supermarkten
- 307 appartementen
- 2.100 m² commerciële ruimtes (diverse invulling, bijv. een woonwinkel van de corporaties)
- 8.000 m² overige sportstadfuncties

Wat betreft dit laatste onderdeel is nog niet duidelijk hoe de invulling hiervan zal zijn. Er kan worden gedacht aan bijv. een squashhal/tennisal. De komende jaren zal hier in elk geval nog niets worden ontwikkeld.

Het gebied tussen de Atalantastraat en Jan Mankeslaan

- Het voetbalstadion
De capaciteit van het voetbalstadion wordt uitgebreid van 14.000 naar 28.000 zitplaatsen. Dit komt overeen met een toename van 269.500 bezoekers per jaar voor voetbalwedstrijden en een toename van 150.000 bezoekers per jaar voor grootschalige muziek-evenementen. De zitplaatsen zijn verspreid over enkele tribunes.
- 2.000 m² zwembad
Zwembad De Telle wordt verplaatst naar het stadionegebied. Dit zwembad trekt ca. 200.000 bezoekers per jaar. De oppervlakte van de bassins bedraagt 800 m²
- 5.000 m² gezondheidsboulevard.
De gezondheidsboulevard zal plaats bieden aan een centrum voor sportmedische en maatschappelijke begeleiding. Er zal accommodatie voor topsport op internationaal niveau gerealiseerd worden.
- 11.000 m² multifunctioneel sportcentrum
Er komt een nieuwe sporthal voor zowel het Friesland College als de bewoners van Heerenveen. In dit sportcentrum is naast sporthallen plaats voor o.a. fitness, een danszaal, tennisbanen etc. Verwacht aantal bezoekers is 100.000 per jaar. Bij het sportcentrum zullen zich hoofdkantoren vestigen van diverse sportbonden en het Olympisch Steunpunt.
- 7.000 m² onderwijsruimte
Het ROC Friesland College gaat het middelbaar beroepsonderwijs voor Heerenveen en Zuid-Friesland verzorgen. Er is zowel dag- als avondonderwijs. De school verwacht 2300 leerlingen, waarvan ca. 300 avondleerlingen. Het personeel bestaat uit ca. 230 mensen.
- 10.000 m² leisure
Dit bestaat uit 4.000 m² detailhandel, horeca, reisburo, etc.
- 32.000 m² kantoren

Het gebied ten zuiden van de Jan Mankeslaan

- 22.000 m² kantoren

Fasering

In 2003 moet de bouw van Sportstad Heerenveen aanvangen. Onderscheid kan worden gemaakt in kernfuncties en de schil daaromheen.

Kern

De kernfuncties worden gerealiseerd in de periode 2003-2006, zoals ook in onderstaande afbeelding staat aangegeven.

Schil

Het gebied daaromheen (de schil) wordt ingevuld door marktpartijen met andere functies, namelijk supermarkten, leisure en grootschalige detailhandel, kantoren en appartementen.

Slopen-bouwrijp maken stadiongebied	
2002	terrein voormalige RWZI (Rioolwaterzuiveringsinstallatie) wordt gesloopt en gesaneerd
2003	afronding bouwrijp maken gebied ten noorden van de Atalantastaat
2003-2006	aanleg infrastructuur en bouwrijp maken gebied tussen Atalantastaat en verl. J.Mankeslaan
Kern	
2003-2006	bouw stadion, sporthallen, zwembad, school, gezondheidsboulevard
Schil	
2003	bouw appartementencomplex (1000 m2 kantoren en 65 app.)
vanaf 2003	jaarlijkse bouw van 3500 m2 bvo kantoren
2004-2006	bouw supermarkten
2004-2010	bouw 250 appartementen
2003-2015	realisatie resterende functies en voorzieningen m.b.t. de infrastructuur/bouwrijp maken
2010	realisatie gebied ten zuiden van de verlengde J.Mankeslaan.

Afbeelding 13: Fasering bouwactiviteiten Sportstad Heerenveen

4.3 Meest Milieuvriendelijk Alternatief (MMA)

Een verplicht onderdeel van een MER is de uitwerking van een meest milieuvriendelijk alternatief. In het voorliggende geval wordt er voor gekozen om het MMA samen te stellen uit mogelijke milieuvriendelijke maatregelen als aanvulling op de voorgenoemde activiteit. De maatregelen zijn in de tabel op de volgende pagina weergegeven.

Groen Links voorstel: "De Heerenveense Passage"

Groen Links is van mening dat de snelweg A32 buiten dat deze onsierlijk is, voor lawaai zorgt en stankoverlast. Zij stellen daarom voor om in dit kader een zogenaamde Heerenveense Passage te ontwikkelen. Dat houdt in dat er een snelweg moet komen die over een afstand van circa één kilometer verdiept wordt aangelegd en waarbij de bovenkant van de tunnelbak geluids- en stankdicht wordt gemaakt. De noord- en zuidzijde van deze tunnelbak worden vervolgens afgesloten met een gebouw. Dit resulteert volgens hen onder andere in een betere bereikbaarheid van de Sportstad en het is visueel aantrekkelijker.

De gemeente stelt in haar reactie dat het plan van Groen Links te laat komt, omdat de planvorming in feite al is afgerond. Bovendien achten zij dit plan financieel en economisch onhaalbaar.

Thema	MMA
Verkeer en vervoer	stimuleren van het gebruik van openbaar vervoer
	stimuleren van het gebruik van de fiets
	stimuleren van het gedeeld autogebruik (carpoolen)
	sportstad verplichten voldoende parkeerplaatsen te realiseren op eigen terrein
	parkeerverwijssysteem tijdens evenementen
	afsluiten van woonwijken tegen parkeren
	parkeren op afstand en vervoer met pendelbussen
Woon- en leefmilieu	parkmanagement: samenwerking op het gebied van afvalinzameling en -verwerking waardoor betere afvalscheiding te realiseren is en kosten worden bespaard
	Tegen geluidhinder toepassen dubbellaags ZOAB, Hogere schermen langs de A32, Aangepaste gevelconstructies, Overdekt parkeren
	behoorlijk en liefst opvallend verlichten van de halteplaatsen voor het openbaar vervoer
	Lichtontwerp aanpassen en hinderlijke schijnwerpers voorzien van afschermkap
Natuurlijk milieu	aanleggen van natuurvriendelijke oevers langs alle watergangen in het plangebied
	aanleg van een vispassage bij het gemaal
	beperking van licht om verstoring van fauna zoveel mogelijk te voorkomen
	geen ontgravingen toepassen ten behoeve van b.v. parkeerkelders
	bemalingsperiode (tijdens bouw) inkorten
	waar mogelijk open bestrating toepassen
	regenwaterinfiltratie
	watergangen weinig frequent baggeren
Duurzaam bouwen	design met mogelijkheden voor hergebruik en recycling
	Bouwmaterialen: toepassing hout met FSC-keur, secundaire grondstoffen en bouwmaterialen die niet uitloggen
	Bouwafval preventie door ontwerp, goede bouwvoorbereiding, passende inkoop en bouwplaatsorganisatie
	Extra energiebesparing door samenwerking, verdergaande inzet van duurzame energie (bv zonnecollectoren) ook voor de gebouwen buiten het sportcomplex
	berging/infiltratie van overtollig hemelwater: o.a. groene daken, toepassen halfverharding, wadi, buffervijver.
	meervoudig ruimtegebruik: o.a. ondergronds parkeren

Afbeelding 14: Meest Milieuvriendelijk Alteratief

5 EFFECTEN VAN VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

In dit hoofdstuk wordt beschreven welke thema's, aspecten en toetsingscriteria gebruikt worden in het MER. De thema's zijn uitgesplitst in aspecten. Voor de aspecten worden toetsingscriteria gebruikt. In de volgende paragrafen zijn de aspecten en de toetsingscriteria beschreven. Aan de hand hiervan wordt de milieubelasting van de voorgenomen activiteit en varianten getoetst.

5.1 Toetsingscriteria

Met behulp van toetsingscriteria kunnen het voornemen en eventuele varianten op milieueffecten worden beoordeeld. Dit zijn toetsingscriteria die voor het project Sportstad Heerenveen van belang zijn. In de hiernavolgende Afbeelding 15 staan de toetsingscriteria weergegeven.

5.2 Toegepaste methodiek

Voor de beoordeling van de effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven wordt gebruik gemaakt van de consumentenbondmethode, dat wil zeggen een beoordeling van effecten door middel van een plus/min waardering via een 5-puntsschaal van - (belangrijk negatief effect) tot + (belangrijk positief effect). De plus/min-waardering vormt een maat voor de relatieve ordegrrootte van de milieugevolgen en de rangordewaardering geeft de onderlinge verhouding weer tussen de alternatieven. De effecten van het nulalternatief zijn per definitie '0' (neutraal); de effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven kunnen hieraan worden gerelateerd.

-	Negatief effect
0/-	Beperkt negatief effect
0	Geen relevant effect
0/+	Beperkt positief effect
+	Positief effect

Thema	Aspect	Criterium
Verkeer en vervoer	Mobiliteit	• Intensiteit autoverkeer
		• Kwaliteit reismogelijkheden openbaar vervoer
		• Kwaliteit fietsvoorzieningen
	Bereikbaarheid	• Verkeersafwikkeling
		• Bereikbaarheid woonwijken
	Parkeren	• Aantal en locaties parkeerplaatsen
Woon- en leefmilieu	Verkeersveiligheid	• Positie langzaam verkeer t.o.v. gemotoriseerd verkeer
		• Vormgevingseisen duurzaam veilig
	Geluid	• Mate van hinderbeleving
	Lucht	• Verandering immissie
	Licht	• Max. 10 lux in woonomgeving (strooilicht)
		• Geen verblinding van omwonenden
		• Geen verblinding van weggebruikers
		• Mate van uitstralend indirect licht (sky glow)
	Afval	• Afvalhoeveelheid
		• Afvalscheiding en -inzameling
		• Zwerfvuil
	Openbare orde en veiligheid	• Handhavingsmogelijkheden
		• Overlast
	Sociale veiligheid	• Vormgevingseisen duurzaam veilig
Natuurlijk milieu	Ecologie	• Aantasting van door de Flora- en Faunawet beschermde plant- en diersoorten
	Landschap	• Verandering kenmerkende landschapselementen
		• Doorsnijding kenmerkende landschappen
	Bodem en water	• Aantasting grond- en oppervlaktewaterkwantiteit
		• Bergend vermogen
		• Aantasting grond- en oppervlaktewaterkwaliteit
		• Aantasting bodemstructuur
	Cultuurhistorie	• Aantasting cultuurhistorische elementen en patronen
Duurzaam bouwen		• Aantasting archeologische waarden
	Materialen en constructie	• Materialen volgens gematigde strategie duurzaam bouwen
	Energie	• Vermindering energiebehoefte
		• Inzetten duurzame energie
	Waterverbruik	• Toepassing waterbesparende maatregelen
		• Vermindering watergebruik
	Meervoudig ruimtegebruik	• Intensief ruimtegebruik
		• In de 'hoogte' bouwen
		• Ruimtes op meerdere tijdstippen benutten, flexibiliteit
		• Functiemenging

Afbeelding 15: Overzicht van te onderzoeken thema's, aspecten en beoordelingscriteria.

5.3 Effectbeschrijving en –vergelijking van het voornemen en alternatieven

De hierna opgenomen effectbeschrijving en –vergelijking per thema en aspect is een verkorte weergave van hetgeen is opgenomen in deel B van het MER. Voor een uitgebreide beschrijving wordt dan ook verwezen naar de verschillende thema's en aspecten die in deel B zijn beschreven.

5.3.1 Thema Verkeer en Vervoer

Parallele verkeersstudie: AVB-studie

De ontwikkeling van Sportstad Heerenveen is één van de ontwikkelingen die bijdragen aan de groei van het autoverkeer in en rond Heerenveen. Maar ook zonder de ontwikkeling van Sportstad zijn er knelpunten in de verkeersafwikkeling. De gemeente ontwikkelt - in samenspraak met Rijkswaterstaat, provincie Friesland en andere belanghebbenden als politie en vertegenwoordigers van ondernemers - maatregelen om knelpunten in de verkeersafwikkeling gestructureerd aan te pakken.

De eventueel te nemen maatregelen uit de AVB (Architectuur Verkeersbeheersing)-studie spelen echter op een ander schaalniveau en kunnen de effecten van het voornemen verminderen of neutraliseren, maar staan los van het voornemen en het MMA.

In de MER-studie worden de verkeersgegevens uit de AVB-studie verder gebruikt en gedetailleerd om de effecten op de aspecten mobiliteit, bereikbaarheid, parkeren en verkeersveiligheid te kunnen beschrijven.

Voornemen – voornemen tijdens evenement

Bij de effectbeschrijving van het thema Verkeer en vervoer kan onderscheid worden gemaakt in het voornemen (Sportstad) en het voornemen in geval van een voetbalwedstrijd of popfestival (evenement). Dit onderscheid wordt gemaakt om te kunnen signaleren wat de effecten zijn op de aspecten mobiliteit, bereikbaarheid, parkeren en verkeersveiligheid in de situatie dat de voorzieningen van Sportstad worden gebruikt zonder evenement en anderzijds welke effecten er zijn als er een evenement in de vorm van een voetbalwedstrijd of popfestival wordt georganiseerd.

Mobiliteit

Het voornemen scoort voor wat betreft het aspect mobiliteit beperkt negatief (0/-). Door het voornemen neemt het autoverkeer toe hetgeen, vanwege de daarmee gepaard gaande uitstoot en hinder, niet goed is voor het milieu.

De ontwikkeling van Sportstad heeft slechts een beperkte invloed op de verkeersontwikkeling in het gehele gebied rond Heerenveen. De groei van het verkeer in en rond Heerenveen wordt primair veroorzaakt door autonome ontwikkelingen. Tijdens evenementen in het stadion is wel sprake van een substantiële verkeerstoename, die wordt veroorzaakt door het voornemen (0/-).

De kwaliteit van reismogelijkheden met het openbaar vervoer wordt indirect en beperkt beïnvloed door de ontwikkeling van Sportstad. De kwaliteit wordt nadelig beïnvloed door een aantal knelpunten in het wegennet, die de verkeersdoorstroming hinderen. Door de

autonome groei van het verkeer verergeren deze knelpunten. Door de ontwikkeling van Sportstad wordt hier een klein schepje bovenop gedaan (0/-).

De ontwikkeling van Sportstad heeft geen negatieve gevolgen voor het fietsverkeer (0). In de omgeving van Sportstad (en dus ook voor de ontsluiting van Sportstad) zijn vrij liggende fietspaden gerealiseerd of gepland inclusief ongelijkvloerse kruisingen met het snelverkeer.

Het MMA scoort voor wat betreft het aspect mobiliteit ook beperkt negatief. Maatregelen voor vermindering van de automobiliteit zoals door stimuleren van carpoolen en gebruik van openbaar vervoer en fietsen helpen de automobiliteit minder snel te laten groeien. De bijdrage hiervan mag evenwel niet worden overschat (0). De intensiteit van het autoverkeer zal hoe dan ook groeien ten opzichte van de referentiesituatie. De impact hiervan wordt zo groot ingeschat dat de totale score, ondanks verbetering van de reismogelijkheden per openbaar vervoer en verbetering van fietsvoorzieningen, beperkt negatief moet worden ingeschat.

Aspect Mobiliteit	Referentiesituatie	Voornemen	Voornemen tijdens evenementen	MMA	MMA + maatregelen parallele studie
Criteria					
• Intensiteit autoverkeer	0	0/-	-	0/-	0/+
• Kwaliteit reismogelijkheden openbaar vervoer	0	0/-	0/-	0	0/+
• Kwaliteit fietsvoorzieningen	0	0	0	0	0/+
Totaalscore	0	0/-	0/-	0/-	0/+

Bereikbaarheid

Door de groei van het verkeer neemt ook de belasting van het wegennet toe. De ontwikkeling van Sportstad heeft slechts op een aantal wegvakken een substantiële invloed op de belasting van wegen (0/-).

Tijdens evenementen is er wel sprake van overbelasting van het wegennet. Op een aantal wegvakken zal, indien geen passende maatregelen worden genomen, sprake zijn van overbelasting waardoor de bereikbaarheid van Heerenveen tijdelijk onder druk komt te staan (-).

De bereikbaarheid van woonwijken wordt niet of nauwelijks beïnvloed door de ontwikkeling van Sportstad (0). Alleen tijdens evenementen treedt op een aantal plekken op het onderliggende wegennet overbelasting op hetgeen hinder kan opleveren (0/-).

Voor het MMA zijn geen extra maatregelen opgenomen ter verbetering van de verkeersafwikkeling. De reden hiervoor is dat de verkeersafwikkeling slechts zeer beperkt wordt beïnvloed door de ontwikkeling van Sportstad. Oplossingen ter verbetering van de

verkeersafwikkeling moeten derhalve niet binnen de planvorming van Sportstad worden gezocht. De maatregelen die worden ontwikkeld in het parallelle project bieden wel kansen voor structurele oplossingen.

In een parallel project (zie bijlage 1) worden oplossingsrichtingen ontwikkeld om de verkeersdoorstroming en –veiligheid te verbeteren. Uitwerking en realisatie van deze maatregelen helpt de verkeersafwikkeling te verbeteren (+).

Aspect Bereikbaarheid	Referentiesituatie	Voornemen	Voornemen tijdens evenementen	MMA	MMA + maatregelen parallelle studie
Criterium					
• Verkeersafwikkeling	0	0/-	-	0/-	+
• Bereikbaarheid woonwijken	0	0	0/-	0	+
Totaalscore	0	0/-	-	0/-	+

Parkeren

In vergelijking met de huidige situatie zal overlast van het parkeren tijdens evenementen afnemen, omdat in verhouding met de vraag, extra parkeerplaatsen worden gerealiseerd (+). Voor de normale dagsituatie is geen reden om aan te nemen dat parkeeroverlast zal optreden (0).

Bij elk van de functies (scholen, kantoren etc.) wordt in overleg tussen de ontwikkelaar en de gemeente voldoende parkeerruimte gerealiseerd om auto's van bezoekers en medewerkers te kunnen parkeren. Via onder andere parkmanagement door de gemeente kan de groei van de automobiliteit worden afgeremd en kan indirect de parkeerdruk en –hinder worden verminderd (+). Ook de maatregelen uit de parallelle studie dragen hier iets aan bij (+).

Aspect Parkeren	Referentiesituatie	Voornemen	Voornemen tijdens evenementen	MMA	MMA + maatregelen parallelle studie
Criterium					
• Aantal en locaties parkeerplaatsen	0	0	0/+	+	+
Totaalscore	0	0	0/+	+	+

Verkeersveiligheid

De ontwikkeling van Sportstad heeft slechts indirect en beperkt invloed op de verkeersveiligheid. De nu reeds geconstateerde knelpunten in het wegennet zullen verergeren door met name de autonome groei van het verkeer. Door de ontwikkeling van Sportstad wordt hier een klein schepje bovenop gedaan (0/-). Echter ook zonder de ontwikkeling van Sportstad verdienen de knelpunten aandacht en oplossing.

In een parallel project (zie bijlage 1) worden oplossingsrichtingen ontwikkeld om de verkeersdoorstroming en -veiligheid te verbeteren. Uitwerking en realisatie van deze maatregelen helpt de verkeersveiligheid te verhogen (0/+).

Aspect Verkeersveiligheid	Referentiesituatie	Voornemen	Voornemen tijdens evenementen	MMA	MMA + maatregelen parallele studie
Criterium					
• Positie langzaam verkeer t.o.v. gemotoriseerd verkeer	0	0/-	0/-	0/-	0/+
Totaalscore	0	0/-	0/-	0/-	0/+

5.3.2 Thema Woon- en Leefmilieu

Geluid

Het voornemen Sportstad Heerenveen heeft voor het milieuaspect geluid in beperkte mate een gunstig effect op de geluidsbelasting in de omgeving.

Door de toename van het wegverkeer moet worden geconcludeerd dat de geluidsbelasting lokaal (bv op de Atalantstraat) toeneemt met maximaal 4 dB ten opzichte van de referentiesituatie. De geluidsniveaus als gevolg van de activiteiten in het stadion (voetbalavond of popconcert) zullen lager zijn dan in de huidige situatie. Het hoge stadion alsmede de afschermende bebouwing in de situatie Sportstad, zorgen voor extra geluidsafscherming. Deze activiteiten zijn vergunbaar. Het parkeren als gevolg van deze activiteiten is eveneens vergunbaar op grond van de toetswaarde indirecte hinder. Om de geluidsniveaus hiervan verder terug te dringen kan worden overwogen om overdekt te parkeren (parkeergarages)

Voor de nieuw te realiseren woningen dienen de gevelconstructies voldoende geluidwerend te worden gebouwd.

De effecten liggen voor de referentiesituatie en het voornemen heel dicht bij elkaar. De mate van hinder zal hierdoor niet noemenswaardig veranderen. In absolute zin kan worden gesteld dat de mate van hinder iets kan afnemen.

Voor het MMA kunnen maatregelen worden getroffen om het wegverkeerslawaai terug te dringen door toepassing van hogere schermen langs de A32 dan wel door geluidsgevoelige bestemmingen die zijn voorzien in het voornemen een andere functie te geven.

Aspect Geluid	Referentiesituatie	Voornemen	MMA
Criterium			
Mate van hinderbeleving			
Wegverkeer			
• Zonder voetbal (vooral verkeertoename Sportstad)	0	0/-	0/-
Stadiongeluid			
• Voetbalavond	0	0/+	0/+
• Popconcert	0	0/+	0/+
• Indirecte hinder	0	0	0/+
Totaalscore	0	0	0/+

Lucht

Uit de resultaten blijkt dat voor geen van de alternatieven de grenswaarden voor stikstofdioxide of fijn stof (PM10) worden overschreden. Eveneens blijken de immissietoenames marginaal te zijn, omdat de verkeerstoename marginaal is (0/-).

Aspect Lucht	Referentiesituatie	Voornemen	MMA	MMA + maatregelen parallelle studie
Criterium				
• Verandering immissie	0	0/-	0/-	0
Totaalscore	0	0/-	0/-	0

Licht

Omdat het effect van verblinding van bewoners door een aangepast lichtontwerp kan worden ondervangen, kan gesteld worden dat de effecten van licht in het MMA als beperkt positief (0/+) kunnen worden beschouwd. Doordat de mate van verblinding van omwonenden niet verschilt van die in de huidige situatie scoort het voornemen ook op dat criterium neutraal (0).

Aspect Licht	Referentiesituatie	Voornemen	MMA
Criterium			
• Max. 10 lux in woonomgeving (strooilicht)	0	0	0
• Geen verblinding van omwonenden	0	0	0/+
• Geen verblinding van weggebruikers	0	0	0
• Mate van uitstralend indirect licht (sky glow)	0	0	0
Totaalscore	0	0	0

Afval

Uitvoering van het voornemen heeft tot gevolg dat de afvalhoeveelheid op die locatie zal toenemen. Uiteindelijk scoort het voornemen neutraal (0), omdat zoveel mogelijk afvalscheiding plaatsvindt en zwerfvuil zo snel mogelijk wordt verwijderd.

Voor het MMA wordt gestreefd naar samenwerking op het gebied van afval via parkmanagement. Dit heeft tot gevolg dat afvalscheiding nog optimaler kan plaatsvinden en kosten kunnen worden bespaard. Dit heeft een positief effect op het criterium afvalscheiding en –inzameling (+). Het MMA scoort daardoor neutraal (0).

Aspect Afval	Referentiesituatie	Voornemen	MMA
Criterium			
• Afvalhoeveelheid	0	-	-
• Afvalscheiding en –inzameling	0	0/+	+
• Zwerfvuil	0	0	0
Totaalscore	0	0	0

Openbare orde en veiligheid

Er wordt gestreefd naar een maximaal veiligheidsniveau. Op basis van maatregelen zoals het inzetten van stewards en een ontruimingsprocedure zijn de handhavingsmogelijkheden van openbare orde en veiligheid naar verwachting gewaarborgd. De kans op overlast is nihil omdat verkeersstromen niet door woonwijken lopen en de gemeente flexibel inspeelt op verandering van gedrag bij supporters. Op dit criterium scoort het voornemen dan ook neutraal. Het voornemen heeft daarom geen relevant effect (0).

Voor het MMA zijn geen extra maatregelen voorzien.

Aspect Openbare orde en veiligheid	Referentiesituatie	Voornemen	MMA
Criterium			
• Handhavingsmogelijkheden	0	0	0
• Overlast	0	0	0
Totaalscore	0	0	0

Sociale veiligheid

Het voornemen heeft een positief effect op de sociale veiligheid doordat in het gebied tussen Skoatterwâld en het centrum functies zijn die zowel overdag als 's nachts mensen aantrekken. Hierdoor is meer "sociale controle" mogelijk in het gebied en is sprake van meer verlichting (+). Het behoorlijk en opvallend verlichten van halteplaatsen van openbaar vervoer kan dat nog verbeteren (+).

Aspect Sociale Veiligheid	Referentiesituatie	Voornemen	Voornemen tijdens evenementen	MMA
Criterium				
• Gevoel van veiligheid	0	+	+	+
Totaalscore	0	+	+	+

5.3.3 Thema Natuurlijk milieu

Ecologie

Omdat gegevens over beschermde flora en fauna op dit moment niet beschikbaar zijn, worden de milieueffecten aangeduid met 'nader te bepalen'(n.t.b.). Dit geldt derhalve ook voor het MMA. De gemeente laat op dit moment een onderzoek uitvoeren.

Aspect ecologie	Referentiesituatie	Voornemen	MMA
Criterium			
Aantasting van door de Flora- en faunawet beschermde plant- en diersoorten	0	n.t.b.	n.t.b.
Totaalscore	0	n.t.b.	n.t.b.

Landschap

Door de voorgenomen activiteit ontstaat een nieuwe, samenhangende structuur, gericht op het gebruik van het stadion en de verschillende gebouwen hier omheen. Het stadion en de overige hogere gebouwen zullen op afstand beeldbepalend worden voor de sky-line van Heerenveen. Voor beide beoordelingscriteria is de score 0 (geen relevant effect). Door zorgvuldige inrichting van het terrein en materiaalgebruik op het terrein en in de bebouwing scoort het MMA op beide criteria beperkt positief (0/+).

Aspect Landschap	Referentiesituatie	Voornemen	MMA
Criteria			
• Verandering kenmerkende landschapselementen	0	0	0/+
• Doorsnijding kenmerkende landschappen	0	0	0/+
Totaalscore	0	0	0/+

Bodem en water

Doorsnijdingen ten gevolge van de aanleg van parkeergarages of fundatiekelders kunnen mogelijk zorgen voor een verhoging van de lokale kwel ten gevolge van doorsnijding van de slecht doorlatende keileemlaag. Daarmee zou de belasting op het oppervlaktewater vergroot kunnen worden (extra bemaling). Op dit moment is daar weinig met zekerheid over te zeggen.

Het bergend vermogen is voldoende en er is niet met zekerheid te zeggen dat deze *toeneemt ten gevolge van het voornemen*.

Ten gevolge van het voornemen wordt waarschijnlijk de bodem verstoord en de bodemstructuur enigszins aangetast, maar ook plaatselijk gesaneerd hetgeen de bodem- en grondwaterkwaliteit ten goede komt. De effecten op bodem en water en de onderscheiden criteria worden als neutraal bestempeld (0).

Voor het MMA is een aantal maatregelen voorzien: niet of beperkt ontgraven ten behoeve van parkeerkelders, beperkte grondwaterstandverlagingen en doorsnijding van de slecht doorlatende kleilaag en een korte bemalingsperiode (0/-).

Om de infiltratie van regenwater in de ondergrond te bevorderen, kan open bestrating worden toegepast. Regenwater van daken en grote parkeervakken kunnen rechtstreeks op het oppervlaktewater worden afgevoerd.

Een andere maatregel is het geheel toepassen van milieuvriendelijke oevers met een geleidelijk oplopend talud alsmede het weinig frequent baggeren van de watergangen.

Om de waterrecreatie te bevorderen wordt een kanoroute van Skoatterwald door het stadiongebied aanbevolen. Over het algemeen scoren de maatregelen voor het MMA neutraal (0).

Aspect Bodem en water	Nulalternatief	Voornemen	MMA
Criteria			
• Aantasting grond- en oppervlaktewaterkwantiteit	0	0	0/+
• Bergend vermogen	0	0	0
• Aantasting grond- en oppervlaktewaterkwaliteit	0	0	0
• Aantasting bodemstructuur	0	0	0
Totaalscore	0	0	0

Cultuurhistorie

Het plangebied is niet van cultuurhistorische betekenis. Er bevinden zich in het plangebied geen historisch geografische of historisch bouwkundige elementen en patronen. De archeologische verwachtingswaarden ten slotte zijn voor het grootste deel laag. Het effect wordt als beperkt negatief ingeschat (0/-). Ook zijn er geen aanknopingspunten voor het aspect cultuurhistorie in het MMA. Wel dient duidelijk te worden hoe diep er tijdens de bebouwing gegraven gaat worden om aantasting of vernieling van eventueel aanwezige elementen, ondanks de grotendeels lage verwachting, te voorkomen.

Aspect Cultuurhistorie	Referentiesituatie	Voornemen	MMA
Criterium			
• Aantasting cultuurhistorische elementen en patronen	0	0/-	0/-
• Aantasting archeologische waarden	0	0/-	0/-
Totaalscore	0	0/-	0/-

5.3.4 Thema Duurzaam bouwen

Materialen en constructie

De gebouwen van Sportstad Heerenveen zullen zodanig worden ontworpen en gebouwd dat op positieve wijze rekening wordt gehouden met duurzaam bouwen. Derhalve scoort zowel het voornemen als het MMA positief (+). In het MMA wordt op meer structurele wijze rekening gehouden met het aspect 'Materialen en constructies' dan in het Voornemen. Gezien echter de reeds ambitieuze aanpak van het aspect 'Materialen en constructies' scoort ook het Voornemen positief. Voor de aanlegfase is met name bouwafval een belangrijk aandachtspunt.

Aspect Materialen en constructie	Referentiesituatie	Voornemen	MMA
Criterium			
Materialen volgens gematigde strategie duurzaam bouwen	0	+	+
Totaalscore	0	+	+

Energie

Het stadioncomplex zal zodanig worden gerealiseerd dat een aanzienlijke energiebesparing zal worden bereikt, hetgeen als beperkt positief effect wordt beoordeeld (0/+).

Voor de overige gebouwen en voorzieningen (buiten het stadioncomplex) is in het Voornemen in veel mindere mate sprake van energiebesparing. In het MMA wordt aldaar met behulp van gebouwgebonden maatregelen, de inzet van duurzame energie en opschaling van het opwekkingssysteem voor het stadion, een energieprestatie gerealiseerd die 15% beter is dan het Bouwbesluit. De inzet van duurzame energie is in het MMA voor het stadioncomplex verhoogd. Het MMA scoort derhalve positief (+).

Aspect Energie	Nulalternatief/ referentiesituatie	Voornemen	MMA
Criterium			
Vermindering energiebehoefte	0	0/+	+
Inzetten duurzame energie	0	0/+	+
Totaalscore	0	0/+	+

Waterverbruik

Het stadioncomplex en de omliggende bebouwing zullen zodanig worden gerealiseerd dat water wordt bespaard voor huishoudelijke en sanitaire doeleinden en scoort daarom beperkt positief (0/+). In het MMA zal extra water worden bespaard door hergebruik van afgekoppeld hemelwater voor het hemelwatersysteem en irrigatie van het voetbalveld. Dit heeft een duidelijk positief effect (+).

Aspect Waterverbruik	Referentiesituatie	Voornemen	MMA
Criterium			
• Toepassing waterbesparende maatregelen	0	0/+	+
• Vermindering watergebruik	0	0/+	+
Totaalscore	0	0/+	+

Meervoudig ruimtegebruik

In het stadioncomplex en de omliggende bebouwing is door de combinatie van meerdere functies sprake van intensief ruimtegebruik en functiemenging en scoort gemiddeld beperkt positief (0/+). In het MMA is meervoudig ruimtegebruik verder uitgewerkt door ondergronds parkeren, waterberging, multifunctioneel gebruik van voorzieningen nu en in de toekomst en aanpasbare, flexibele woningen, hetgeen een positief effect (+) teweegbrengt.

Aspect Meervoudig ruimtegebruik	Referentiesituatie	Voornemen	MMA
Criterium			
• Intensief ruimtegebruik	0	+	+
• Hoogte en diepte benutten	0	0/+	+
• Ruimtes op meerdere tijdstippen benutten, flexibiliteit	0	0	+
• Functiemenging	0	+	+
Totaalscore	0	0/+	+

5.4 Integrale vergelijking voornemen en alternatieven

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de waardering van de alternatieven op de verschillende thema's en aspecten. De tabel wordt in deze paragraaf toegelicht.

Thema	Aspect	Referentiesituatie	Voornemen	Voornemen tijdens evenementen	MMA	MMA + maatregelen parallelle studie
Verkeer en vervoer	Mobiliteit	0	0/-	0/-	0/-	0/+
	Bereikbaarheid	0	0/-	-	0/-	+
	Parkeren	0	0	0/+	+	+
	Verkeersveiligheid	0	0/-	0/-	0/-	0/+
Woon- en leefmilieu	Geluid	0	0	0	0	0/+
	Lucht	0	0/-	0/-	0/-	0
	Licht	0	0	0	0	n.v.t.
	Afval	0	0	0	0	n.v.t.
	Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	n.v.t.
	Sociale Veiligheid	0	+	+	+	n.v.t.
Natuurlijk milieu	Ecologie	0	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	n.v.t.
	Landschap	0	0	0/+	0/+	n.v.t.
	Bodem en water	0	0	0	0	n.v.t.
	Cultuurhistorie	0	0/-	0/-	0/-	n.v.t.
Duurzaam bouwen	Materialen en constructie	0	+	+	+	n.v.t.
	Energie	0	0/+	+	+	n.v.t.
	Waterverbruik	0	0/+	+	+	n.v.t.
	Meervoudig ruimtegebruik	0	0/+	+	+	n.v.t.
Kosten	Aanlegkosten	€ 0	€ 66 mln		Niet bekend	Niet bekend

5.5 Effecten gedurende de aanlegfase

Bodem en water

Langdurige bemaling van bouwkuipen versterkt verdroging van de bossen van Oranjewoud, met name als de slecht doorlatende keileemlaag (gedeeltelijk) wordt doorgraven.

Lucht

Tijdens de aanlegfase zullen er grote voertuigen, zoals shovels en kranen, worden gebruikt. Deze voertuigen hebben dieselmotoren en stoten meer fijn stof uit dan auto's. De fijn stof emissie en daarmee de concentratie in de omgeving zal hierdoor toenemen ten opzichte van de autonome situatie. Verwacht mag worden dat deze toename dermate gering zal zijn, dat de norm van 40 µg/m³ niet zal worden overschreden. Voor de overige stoffen zal de emissie niet noemenswaardig toenemen ten opzichte van de autonome situatie.

Bij de bouw zal ook veel (zichtbaar) grof stof vrijkomen. Dit grof stof zorgt niet voor gezondheidsschade zoals fijn stof, maar kan wel voor stofhinder in de omgeving zorgen. De woningen die zullen worden gebouwd, in het zuidelijke deel van het plan, zullen op circa 50 meter van de bestaande woningen worden gerealiseerd. Enige stofhinder bij deze bestaande woningen als gevolg van de realisatie van het nieuwbouwplan, kan daarom niet worden uitgesloten.

Duurzaam bouwen

Het ontstaan van bouwafval is in de aanlegfase aan de orde. Naast preventie door ontwerp kan door een goede bouwvoorbereiding, inkoop en bouwplaatsorganisatie (juiste hoeveelheden, maatvoering afstemmen op handelsmaten, just in time leveringen, droge en stabiele opslag, beperkt transport op bouwplaats, geschieden inzamelen, locatie opruimen) de hoeveelheid afval beperkt worden.

Natuur

Bouwactiviteiten kunnen verstorende effecten hebben op fauna. Het is nog niet bekend welke soorten door hinder van bouwactiviteiten worden getroffen.

5.6 Conclusie

Als basis voor de beoordeling van de doelstellingen van dit project gelden als belangrijkste milieuindicatoren de thema's Verkeer en vervoer, Woon- en leefmilieu, Natuurlijk milieu en Duurzaam bouwen. De belangrijkste conclusies zijn dan ook per thema en vervolgens per aspect hieronder aangehaald.

Verkeer en vervoer

De verkeersintensiteiten nemen door het voornemen toe, maar dit heeft slechts een beperkte invloed op de totale verkeersontwikkeling rondom Heerenveen. Tijdens evenementen zoals een voetbalwedstrijd of popconcert zorgen verkeersintensiteiten wel voor een negatief effect. Als MMA-maatregel kan worden gedacht aan het stimuleren van carpoolen en het gebruik van openbaar vervoer en fiets.

Er is slechts een geringe bijdrage van het voornemen aan de verslechtering van de verkeersafwikkeling. Tijdens evenementen zal op delen van het hoofdwegennet en het onderliggend wegennet de verkeerstoevoer zodanig groot zijn, dat de wegen dit niet adequaat kunnen verwerken. In een parallelle studie worden op grotere schaal buiten het plangebied oplossingsrichtingen ontwikkeld om verkeersdoorstroming en -veiligheid te verbeteren.

In vergelijking met de huidige situatie zal overlast van parkeren tijdens evenementen afnemen omdat extra parkeerplaatsen worden gerealiseerd. In het MMA wordt - naast het stimuleren van andere vervoerswijzen - ingezet op parkeerregulering door het afsluiten van woonwijken en het parkeren op afstand.

De invloed van Sportstad op de verkeersveiligheid is beperkt door met name de autonome groei van het verkeer. Uitwerking en realisatie van maatregelen uit de parallelle AVB-studie helpen de verkeersveiligheid echter te verhogen.

Woon- en leefmilieu

De mate van geluidhinder zal in het voornemen niet veel veranderen ten opzichte van de referentiesituatie. De geluidsbelasting zal lokaal wat toenemen, maar de geluidsniveaus als gevolg van activiteiten in het stadion (voetbalavond of popconcert) zijn lager dan in de huidige situatie doordat het stadion hoger is. De geluidsbelasting vanwege het parkeren in geval van een voetbalavond of popconcert is vergunbaar op grond van de toetswaarde indirecte hinder.

De grenswaarden voor stikstofdioxide of fijn stof in de lucht worden ten gevolge van het voornemen niet overschreden. De immissie-toenames zijn marginaal te noemen.

De mate van verblinding van omwonenden door de stadionverlichting verschilt niet van de huidige situatie. Door een aangepast lichtontwerp kunnen in het MMA verblindingseffecten afnemen, vergeleken met de huidige situatie.

Ten gevolge van het voornemen zal de afvalhoeveelheid op de locatie toenemen. Door afvalscheiding en snelle verwijdering van zwerfvuil zijn de effecten neutraal te noemen. Samenwerking op afvalgebied zorgt in het MMA voor verdere optimalisatie.

Voor het aspect openbare orde en veiligheid wordt geen verandering verwacht ten opzichte van de huidige situatie. Er wordt gestreefd naar een maximaal veiligheidsniveau. Verkeersstromen lopen niet door woonwijken en de gemeente speelt flexibel in op een eventueel verandering van gedrag bij supporters.

Door de combinatie van verschillende functies in het gebied is de sociale veiligheid meer gewaarborgd dan voorheen. Dit zorgt voor een positief effect.

Natuurlijk milieu

Op dit moment kunnen geen uitspraken worden gedaan over eventueel voorkomende beschermde flora en fauna in het gebied. De gemeente laat op dit moment een onderzoek uitvoeren.

Het stadion en de overige hogere gebouwen zijn op afstand beeldbepalend voor de sky-line van Heerenveen. Ten opzichte van de huidige verstedelijkte situatie wordt het effect op het aspect landschap als neutraal beschouwd.

Ondanks het feit dat bodem en water waarschijnlijk effect ondervinden van het voornemen, worden de effecten als neutraal bestempeld omdat ten gevolge van het voornemen ook een (gedeeltelijke) bodemsanering plaatsvindt.

Het plangebied is niet van cultuurhistorische betekenis. De archeologische verwachtingswaarden zijn over het algemeen laag. Wel moet duidelijk worden hoe diep er tijdens de bebouwing gegraven gaat worden om aantasting of vernieling van eventuele waarden te voorkomen.

Duurzaam bouwen

In het voornemen wordt al rekening gehouden met duurzame materialen en constructies. In het MMA wordt hieraan op meer structurele wijze invulling gegeven.

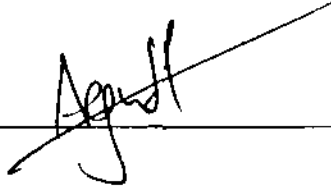
In het stadioncomplex wordt een aanzienlijke energiebesparing bereikt. In het MMA wordt uitgegaan van gebouwgebonden maatregelen, inzet van duurzame energie en een opschaling van het opwekkingssysteem voor het stadion.

Voor zowel het stadioncomplex als de omliggende bebouwing zal aandacht worden besteed aan waterbesparing. Het MMA gaat uit van een extra waterbesparing door hergebruik van afgekoppeld regenwater o.a. voor irrigatie van het voetbalveld.

In het voornemen is door combinatie van functies al sprake van meervoudig ruimtegebruik. Het MMA werkt dit verder uit door o.a. ondergronds parkeren en aanpasbare flexibele woningen.

6 COLOFON

Opdrachtgever	: Gemeente Heerenveen
Project	: MER Sportstad Heerenveen
Dossier	: T2516-62.001
Omvang rapport	: 49 pagina's
Auteur	: Ellen Benner, Lara van der Berg, Annemiek Maatman
Bijdrage	: Eric-Jan de Haan, Hans van Helden, Machiel Huizenga, Jan-Bart Jutte, Arend-Jan van de Kerk, Cor Kooy, Rens van Waes
Projectleider	: Annemiek Maatman
Projectmanager	: Bart Humblet
Datum	: 14 maart 2003
Naam/Paraaf	:

Deel B

Onderbouwing van hoofdrapport

INHOUD	BLAD
DEEL B: ONDERBOUWING	7
1 WERKWIJZE EN ORGANISATIE VAN DE STUDIE	9
1.1 Leeswijzer deel B	9
1.2 Werkwijze van de milieueffectrapportage	9
2 BELEID EN PROCEDURES	11
2.1 Beleidskader	11
2.1.1 Nationaal beleid	11
2.1.2 Provinciaal beleid	11
2.1.3 Lokaal beleid	12
2.2 Te volgen procedures	12
2.2.1 M.e.r.-procedure	13
2.2.2 Procedure artikel 19.1 WRO	14
2.3 Overige te nemen besluiten	15
3 VERKEER EN VERVOER	17
3.1 Beleidsdoelstellingen en toetsingscriteria	17
3.2 Mobiliteit	20
3.2.1 Huidige situatie en autonome ontwikkeling	20
3.2.2 Effectbeschrijving en –vergelijking	27
3.3 Bereikbaarheid	34
3.3.1 Huidige situatie en autonome ontwikkeling	34
3.3.2 Effectbeschrijving en –vergelijking	37
3.4 Parkeren	42
3.4.1 Huidige situatie en autonome ontwikkeling	42
3.4.2 Effectbeschrijving en –vergelijking	42
3.5 Veerkracht	46
3.5.1 Huidige situatie en autonome ontwikkeling	46
3.5.2 Effectbeschrijving en –vergelijking	47
4 WOON- EN LEEFMILIEU	49
4.1 Geluid	49
4.1.1 Wetgeving en toetsingscriteria	50
4.1.2 Resultaten huidige situatie	52
4.1.3 Effectbeschrijving en –vergelijking	53
4.1.4 Milieueffecten MMA	55
4.2 Lucht	56
4.2.1 Beleidsdoelstellingen en toetsingscriteria	57
4.2.2 Huidige situatie en autonome ontwikkeling	57
4.2.3 Effectbeschrijving en –vergelijking	59
4.3 Licht	61
4.3.1 Beleidsdoelstellingen en toetsingscriteria	62
4.3.2 Huidige situatie en autonome ontwikkeling	63
4.3.3 Effectbeschrijving en –vergelijking	63

4.4	Afval	65
4.4.1	Beleidsdoelstellingen en toetsingscriteria	65
4.4.2	Huidige situatie en autonome ontwikkeling	65
4.4.3	Effectbeschrijving en –vergelijking	66
4.5	Openbare orde en veiligheid	67
4.5.1	Beleidsdoelstellingen en toetsingscriteria	67
4.5.2	Huidige situatie en autonome ontwikkeling	67
4.5.3	Effectbeschrijving en –vergelijking	68
4.6	Sociale veiligheid	69
4.6.1	Beleidsdoelstellingen en toetsingscriteria	69
4.6.2	Huidige situatie en autonome ontwikkeling	70
4.6.3	Effectbeschrijving en –vergelijking	70
5	NATUURLIJK MILIEU	73
5.1	Ecologie	73
5.1.1	Beleidsdoelstellingen en toetsingscriteria	73
5.1.2	Huidige situatie en autonome ontwikkeling	76
5.1.3	Effectbeschrijving en –vergelijking	77
5.2	Landschap	78
5.2.1	Beleidsdoelstellingen en toetsingscriteria	78
5.2.2	Huidige situatie en autonome ontwikkelingen	79
5.2.3	Effectbeschrijving en –vergelijking	79
5.3	Bodem en water	80
5.3.1	Beleidsdoelstellingen en toetsingscriteria	80
5.3.2	Huidige situatie en autonome ontwikkeling	82
5.3.3	Effectbeschrijving en –vergelijking	84
5.4	Cultuurhistorie	87
5.4.1	Beleidsdoelstellingen en toetsingscriteria	88
5.4.2	Huidige situatie en autonome ontwikkeling	89
5.4.3	Effectbeschrijving en –vergelijking	91
6	DUURZAAM BOUWEN	93
6.1	Materialen en constructie	93
6.1.1	Beleidsdoelstellingen en toetsingscriteria	93
6.1.2	Huidige situatie en autonome ontwikkeling	94
6.1.3	Effectbeschrijving en –vergelijking	94
6.2	Energie	95
6.2.1	Beleidsdoelstellingen en toetsingscriteria	95
6.2.2	Huidige situatie en autonome ontwikkeling	95
6.2.3	Effectbeschrijving en –vergelijking	95
6.3	Waterverbruik	97
6.3.1	Beleidsdoelstellingen en toetsingscriteria	97
6.3.2	Huidige situatie en autonome ontwikkeling	98
6.3.3	Effectbeschrijving en –vergelijking	98
6.4	Meervoudig ruimtegebruik	99
6.4.1	Beleidsdoelstellingen en toetsingscriteria	99
6.4.2	Huidige situatie en autonome ontwikkeling	99

6.4.3	Effectbeschrijving en –vergelijking	99
7	KOSTEN VAN HET VOORNEMEN	103
8	LEEMTEN IN KENNIS	105
9	AANZET TOT EVALUATIEPROGRAMMA	107
10	LITERATUURLIJST	109
11	VERKLARENDE WOORDENLIJST INCL. GEBRUIKTE AFKORTINGEN	113
12	COLOFON	115

Bijlage 1	Parallel project ter verbetering van de verkeersafwikkeling
Bijlage 2	Berekeningswijze automobiliteit
Bijlage 3	Onderbouwing verkeersmodelberekeningen
Bijlage 4	Geluidonderzoek

DEEL B: ONDERBOUWING

1 WERKWIJZE EN ORGANISATIE VAN DE STUDIE

In dit deelrapport worden de effectbeschrijvingen van de thema's 'Verkeer en vervoer', 'Woon- en leefmilieu', 'Natuurlijk milieu' en 'Duurzaam bouwen' uit het hoofdrapport gedetailleerd onderbouwd. De verschillende thema's worden weer onderverdeeld in aspecten en per aspect wordt een aantal criteria gebruikt om het effect te kunnen bepalen. In onderstaand kader staan de voor dit project relevante thema's en aspecten genoemd.

Thema Verkeer en vervoer:

aspecten mobiliteit, bereikbaarheid, parkeren en verkeersveiligheid

Thema Woon- en leefmilieu

aspecten geluid, lucht, licht, afval en openbare orde en veiligheid, en sociale veiligheid

Thema Natuurlijk milieu

aspecten landschap en ecologie, bodem en water en cultuurhistorie

Thema Duurzaam bouwen

aspecten materialen en constructie, energie en waterverbruik

1.1 Leeswijzer deel B

De beschrijving van milieueffecten vormt het grootste gedeelte van dit rapport. Deze effectbeschrijving staat voor bovenstaande thema's in hoofdstuk 3 t/m 6. Verder wordt in dit deelrapport ingegaan op de werkwijze en organisatie van de studie (hoofdstuk 1), op het vigerend beleid en de voor dit project relevante procedures (hoofdstuk 2).

1.2 Werkwijze van de milieueffectrapportage

De werkwijze van dit MER staat hier kort aangeduid. De gedetailleerdere procedure van milieueffectrapportage staat beschreven in paragraaf 2.2.1.

Alternatieven

In de Wet milieubeheer en de richtlijnen staan regels voor welke alternatieven moeten worden onderzocht. In dit MER worden onderzocht de referentiesituatie, het Voornemen en het Meest Milieuvriendelijk Alternatief (MMA). Volgens de Wet milieubeheer mogen ook alternatieven en varianten worden opgenomen. In dit MER worden geen alternatieven en varianten opgenomen. Wel wordt bij het thema Verkeer en Vervoer twee extra situaties meegenomen. Dit staat toegelicht bij het hoofdstuk Verkeer en Vervoer.

De referentiesituatie wordt in het MER gebruikt als referentie voor de beschrijving van de effecten en gaat uit van de situatie dat het voornemen niet wordt gerealiseerd. Dit is de situatie dat het project geen doorgang vindt en er geen zwembad en school wordt gebouwd alsmede

geen sporthal en gezondheidsboulevard wordt gerealiseerd. Ook kantoren en appartementen worden niet gebouwd.

Het meest milieuvriendelijk alternatief (MMA) is in dit MER opgebouwd uit het voornemen met een aantal varianten. Uit de effectbeschrijving blijkt welke varianten het MMA vormen. Voorwaarde is dat het MMA realistisch is, waarbij wordt uitgegaan van de best bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu.

Effectbeschrijving

Aan de effectbeschrijving gaat een analyse vooraf. In deze analyse wordt een drietal stappen doorlopen, namelijk:

1. de identificatie van het milieueffect;
2. de gehanteerde referentiesituatie bij de beoordeling van het effect;
3. de beoordeling van het effect.

Tot de identificatie van het milieueffect behoort het vaststellen van de referentiesituatie die de huidige situatie omvat alsmede de autonome ontwikkeling van het studiegebied indien het project geen doorgang vindt. De effectanalyse levert, waar mogelijk, kwantitatief onderbouwde gegevens. Indien het niet mogelijk is de effecten te kwantificeren, is een kwalitatieve beoordeling van een deskundige gegeven. Relevante onzekerheden en onnauwkeurigheden in voorspellingsmethoden en gebruikte gegevens worden in het hoofdrapport in hoofdstuk 6 besproken.

De analyse en vervolgens de effectbeschrijving worden voor elk aspect afgerond met een samenvattende waardering in een tabel en een conclusie. De waardering geldt ten opzicht van de referentiesituatie. Deze wordt in alle gevallen als nul (0) beoordeeld. De volgende waarderingen worden onderscheiden:

-	:	negatief effect
0/-	:	beperkt negatief effect
0	:	geen relevant effect
0/+	:	beperkt positief effect
+	:	belangrijk positief effect

Mede aan de hand van deze waardering per aspect wordt inzichtelijk gemaakt welke aandachtspunten er zijn voor het voornemen en met welke varianten de milieusituatie verbetert. De combinatie van voornemen en milieuvriendelijke varianten vormt het MMA.

2 BELEID EN PROCEDURES

2.1 Beleidskader

In dit hoofdstuk staat het overheidsbeleid ten aanzien van het stadiongebied in zijn algemeenheid beschreven. Per thema en aspect wordt in de volgende hoofdstukken het specifieke beleid beschreven.

2.1.1 Nationaal beleid

Uit de **Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening** (deel 3, Kabinetstandpunt) blijkt dat Heerenveen onderdeel is van het regionale stedelijke netwerk (de Zuid-Friese stedenzone) Drachten, Heerenveen en Sneek. Stedelijke netwerken moeten door samenwerking ruimtelijke kwaliteit bevorderen en een hoogwaardig sociaal, economisch en cultureel vestigingsklimaat bieden. In de Zuid-Friese stedenzone ligt het accent op ontwikkeling van grootschalige bedrijvigheid, in verband met de gunstige ligging op een multimodaal kruispunt van hoofdverbindingen. De Vijfde Nota geeft ook aan dat deze zone een bijzondere functie heeft op het terrein van sportmanifestaties. Ook geeft de Vijfde Nota aan dat het ruimtelijk economisch beleid staat uitgewerkt in het Kompas van het Noorden.

2.1.2 Provinciaal beleid

Het **Kompas voor het Noorden** (december 1999) geeft het ruimtelijk economische beleid weer voor de drie noordelijke provincies. Hierin staat dat bedrijvigheid zich moet concentreren in 5 kernzones. Een van deze kernzones is Heerenveen (de A7 zone Sneek-Heerenveen-Drachten). Dit betekent dat Heerenveen ruimte moet bieden voor de ontwikkeling van onder andere bedrijventerreinen.

Het **Streekplan Friesland** dateert van 1994. Een nieuw streekplan is in voorbereiding en wordt in 2004 verwacht. In het vigerende streekplan staan de gunstige vestigingsplaatsfactoren van Heerenveen genoemd, en staat aangegeven dat de oostelijke stadsrandzone wordt ontwikkeld met het accent 'werken'. Het meest recente ruimtelijke beleid voor het gebied Sneek-Heerenveen-Drachten is vastgesteld in de Structuurschets A7.

In de **Structuurschets A7** (2000-2030) hebben gemeenten en provincie gezamenlijk een perspectief geschetst voor de ontwikkeling van de economische kernzone A7, op de kruising van snelwegen A7 en A32 en spoorlijnen Zwolle-Leeuwarden en de Zuiderzeelijn. Gemeenten en provincie zijn het eens dat Heerenveen zich met name moet ontwikkelen in sport en logistiek. Zowel aan bedrijventerreinen als aan kantoorruimte is in Heerenveen de komende jaren grote behoefte. De kruising van de A7 en de A32 is een ideaal uitgangspunt voor bedrijven op het gebied van transport en distributie. Wat betreft de ontwikkeling van kantoren, zal Heerenveen een aanvullende rol ten opzichte van Leeuwarden spelen. Mogelijkheden voor kantoorontwikkeling zijn er in de driehoek NS station – K.R.Poststraat – stadiongebied. Ook het stadscentrum is aan verbetering toe. De aansluiting op de A7 en A32 behoeft aanpassing.

2.1.3 Lokaal beleid

Voor de gronden waarop Sportstad Heerenveen is geprojecteerd geldt het **bestemmingsplan Buitengebied** (Raad 16-4-1981, GS 30-11-1987, KB 14-8-1987). De gronden hebben hierin voor het overgrote deel de bestemming Landelijk gebied AA. Deze bestemming ziet op agrarisch gebruik van de gronden. Het Abe Lenstrastadion en de verlengde Atalantastraat werden gerealiseerd met toepassing van artikel 19 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. Rijksweg A32 en de Stadionweg zijn gelegen binnen het bestemmingsplan Rijksweg A32 (1985), partieel uitgewerkt (B&W 8-11-94, GS 3-2-95).

De ruimtelijk visie over de toekomst van Heerenveen en daarmee ook van de oostelijke stadsrand heeft het gemeentebestuur in 1993 vorm gegeven in het **Structuurplan Heerenveen**. De ontwikkelingen die in 1993 werden voorzien, zijn op dit moment nog niet allemaal gerealiseerd, delen van het stadiongebied liggen nog braak. Heerenveen is momenteel bezig met de voorbereidingen voor het opstellen van de Ontwikkelingsvisie Heerenveen/Joure.

De **Ontwikkelingsvisie Abe Lenstrastadion en omgeving** (juni 2000) kan worden beschouwd als een schakel tussen het Structuurplan Heerenveen uit 1993 en het bestemmingsplan Sportstad Heerenveen. De ontwikkelingsvisie geeft een planologisch-ruimtelijk kader voor de invulling van het stadiongebied. De ontwikkelingsvisie is mede aanzet en tevens grensstellend geweest voor het door de gezamenlijke initiatiefnemers ontwikkelde Masterplan Sportstad Heerenveen. De ontwikkelingsvisie en het Masterplan en enige andere stukken ([81] en [82]) vormen gezamenlijk input voor het op te stellen bestemmingsplan Sportstad Heerenveen.

In bedrijfseconomisch opzicht zijn de plannen neergelegd in het **Masterplan Heerenveen Sportstad** (juli 2002). Hierin worden inhoud, doelstellingen, financiële en organisatorische opzet van het project beschreven alsmede de positionering in de kaders van overheidsbeleid en de markt. Naast de grondexploitatie van het gehele plangebied passeren vastgoed- en bedrijfsexploitaties van de diverse planonderdelen de revue. Ook wordt een overzicht gegeven van de te verwachten effecten van de voorgestelde samenhangende ontwikkeling van dit deel van Heerenveen onder de vlag 'Heerenveen Sportstad'.

2.2 Te volgen procedures

Het MER heeft betrekking op de totale ontwikkeling van Sportstad Heerenveen, zoals deze wordt opgenomen in het bestemmingsplan. De m.e.r.-procedure wordt altijd gekoppeld aan de procedure van een ruimtelijk plan zoals een bestemmingsplan. De procedure waar het MER aan wordt gekoppeld moet het eerste ruimtelijk plan zijn dat wordt vastgesteld. In dit geval is dat de verlening van een vrijstelling volgens artikel 19 van de Wet Ruimtelijke Ordening. Dit is een vrijstelling van het geldende bestemmingsplan, en wordt afgegeven voor een gedeelte van het Sportstad Heerenveen project, namelijk de bouw van het sportcomplex en de school. Dit is het onderdeel van het project waarvoor als eerste vrijstelling wordt verleend. Zoals gezegd zal het MER echter wel betrekking hebben op het gehele Sportstad Heerenveen project.

Bij de vaststelling van andere ruimtelijke orderingsbesluiten met betrekking tot de Sportstad locatie dient eveneens rekening te worden gehouden met de resultaten van het MER. Dit

betekent dat het MER Sportstad Heerenveen tevens wordt betrokken bij de vaststelling van het bestemmingsplan Sportstad Heerenveen en bij de verlening van eventuele daaraan voorafgaande andere artikel 19 WRO-vrijstellingen voor het project. Afbeelding 1 van het hoofdrapport geeft de m.e.r.- en artikel 19 WRO-procedures gekoppeld weer.

2.2.1 M.e.r.-procedure

De m.e.r.-procedure bestaat uit 5 stappen, die in deze paragraaf worden beschreven. Deze stappen zijn achtereenvolgens:

Stap 1: Startnotitie
Stap 2: Richtlijnen
Stap 3: Opstellen milieueffectrapport
Stap 4: Toetsing milieueffectrapport
Stap 5: Evaluatie |
|---|

Stap 1: Startnotitie

De m.e.r.-procedure is gestart in najaar 2002 met de omschrijving van de voorgenomen activiteit door de initiatiefnemer in een startnotitie en de publicatie daarvan in de dag-, nieuws- en huis-aan-huisbladen. De startnotitie is aangeboden aan het bevoegd gezag. Vervolgens heeft de startnotitie 4 weken ter inzage gelegen. In deze periode is op 28 oktober 2002 een informatieavond georganiseerd, waar nadere uitleg over het voornemen werd gegeven. Gedurende de periode van ter inzagelegging is een ieder in de gelegenheid geweest in te spreken op de inhoudelijke aspecten die in het MER aan de orde moeten komen.

Stap 2: Richtlijnen

De landelijke en onafhankelijke Commissie voor de milieueffectrapportage (Cie mer) is verzocht een advies uit te brengen voor de door het bevoegd gezag op te stellen richtlijnen voor het MER. Dit advies geeft aan welke informatie het MER volgens de Cie mer zou moeten bevatten. Daarbij is rekening gehouden met de inspraakreacties en adviezen van Gedeputeerde Staten van Fryslân en Rijkswaterstaat, Directie Noord Nederland. Dit advies is aan het bevoegd gezag gepresenteerd. Het bevoegd gezag heeft vervolgens de richtlijnen voor de inhoud van het MER vastgesteld.

Stap 3: Opstellen milieueffectrapport

Aan de hand van de richtlijnen is door de initiatiefnemer dit MER opgesteld. In het MER worden alternatieven met elkaar vergeleken op basis van hun gevolgen voor het milieu. Op basis van de uitkomsten van deze vergelijking kan één van de alternatieven logisch in het bestemmingsplan of vrijstellingen worden verwerkt.

Stap 4: Toetsing milieueffectrapport

Het MER wordt door de initiatiefnemer officieel aan het bevoegd gezag aangeboden. Het bevoegd gezag beoordeelt het MER op volledigheid en kwaliteit, waarbij rekening wordt gehouden met de richtlijnen. Als het bevoegd gezag het MER aanvaardbaar vindt, kan het MER bekend worden gemaakt en ter inzage worden gelegd. Na publicatie is een ieder in de gelegenheid om in te spreken op de kwaliteit van het MER.

In de periode dat het MER ter inzage ligt, wordt er een openbare hoorzitting/inspraakbijeenkomst over het MER gehouden. Kort na afloop van de inspraaktermijn, brengt de Cie mer een toetsingsadvies uit, voorafgaand aan de vaststelling van het MER door het bevoegd gezag. In dit toetsingsadvies geeft de Cie mer, mede aan de hand van de inspraakreacties, haar oordeel over de kwaliteit en volledigheid van het MER. Hiermee kan het bevoegd gezag bij verlening van de vrijstelling rekening houden.

Stap 5: Evaluatie

Na enige jaren kan een evaluatie volgen. Hierin maakt het bevoegd gezag een vergelijking tussen de milieueffecten die feitelijk zijn opgetreden en de voorspelling van de milieueffecten zoals die in het MER is beschreven. In hoofdstuk 8 van het Hoofdrapport (deel A) is een voorzet gegeven voor het evaluatieprogramma.

2.2.2 Procedure artikel 19.1 WRO

Voor zover een project niet past binnen het geldende bestemmingsplan, kan daarvoor vrijstelling worden verleend met toepassing van artikel 19.1 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO). Om een dergelijke vrijstelling te kunnen verlenen, is het noodzakelijk dat daaraan een goede ruimtelijke onderbouwing wordt gegeven. Aangezien het bestemmingsplan Sportstad Heerenveen nog geen rechtskracht zal hebben, als de eerste (bouw)plannen voor Sportstad in procedure worden gebracht, zullen hiervoor artikel 19.1 WRO procedures noodzakelijk zijn. De procedure voor verlening van een vrijstelling ex artikel 19.1 WRO kan worden uiteengezet in 5 stappen. Deze stappen zijn achtereenvolgens:

Stap 1: Verzoek om vrijstelling
Stap 2: Inspraakfase
Stap 3: Zienswijzenfase
Stap 4: Verklaring van geen bezwaar
Stap 5: Verlening vrijstelling

Stap 1: Verzoek om vrijstelling

De gemeenteraad heeft de bevoegdheid om vrijstellingen ex artikel 19.1 WRO (zelfstandige projectprocedure) te verlenen gedelegeerd aan burgemeester en wethouders. Bepaalde delen van het Sportstadproject worden met toepassing van de vrijstellingsprocedure vergund. De initiatiefnemer van het betreffende deel van het project dient een verzoek om vrijstelling in bij burgemeester en wethouders. Om vrijstelling te kunnen verlenen dient een goede ruimtelijke onderbouwing te worden gegeven. Deze kan worden ontleend aan reeds vastgestelde en behandelde stukken als: het Structuurplan Heerenveen, de ontwerp-Ontwikkelingsvisie Stadion en omgeving en het Masterplan Sportstad Heerenveen.

Stap 2: Inspraakfase

Nadat burgemeester en wethouders hebben besloten aan een verzoek om vrijstelling mee te willen werken, wordt het voornemen om vrijstelling te verlenen gepubliceerd en wordt het betreffende verzoek (bouwplan) 4 weken ter inzage gelegd. Gedurende deze termijn kan op het verzoek worden ingesproken. Burgemeester en wethouders verzamelen de inspraakreacties en

behandelen die in hun vergadering. Als de inspraak geen aanleiding geeft af te zien van het voornemen om vrijstelling te verlenen, wordt de procedure voortgezet.

Stap 3: Zienswijze-fase

Indien de procedure wordt voortgezet, wordt het verzoek (bouwplan) opnieuw gepubliceerd en 4 weken ter inzage gelegd. Gedurende deze termijn kunnen zienswijzen worden ingediend. Deze zienswijzen worden ook weer behandeld in de vergadering van burgemeester en wethouders en deze nemen een beslissing omtrent de zienswijzen en de voortzetting van de procedure.

Stap 4: Verklaring van geen bezwaar

Hierna worden het verzoek om vrijstelling (bouwplan) en de zienswijzen toegezonden aan Gedeputeerde Staten van Fryslân met het verzoek hiervoor een verklaring van geen bezwaar af te geven. Deze verklaring wordt afgegeven binnen 8 weken.

Stap 5: Verlening vrijstelling

Nadat de verklaring van geen bezwaar is ontvangen, nemen burgemeester en wethouders een beslissing over het verlenen van de vrijstelling/bouwvergunning. Nadat de vrijstelling/bouwvergunning is verleend, kan daartegen door belanghebbenden bezwaar en beroep worden aangetekend op grond van de Algemene Wet Bestuursrecht.

2.3 Overige te nemen besluiten

Hieronder is een kort overzicht opgenomen van de belangrijkste te nemen besluiten die relevant zijn voor het realiseren van het Stadionproject.

- Vaststelling bestemmingsplan Sportstad Heerenveen
- Mogelijk verlening meerdere artikel 19 WRO-vrijstellingen
- Verlening milieuvergunning voor uitbreiding Abe Lenstrastadion.
- Mogelijk verlening milieuvergunning van andere delen Sportstadproject
- Vaststelling Beeldkwaliteitsplan Sportstad Heerenveen